

دەرد و دەرمان

ل بەر پۇناھییا کتیباً (الداء و الدواء)
یا زانایى مەزن ئبن قەیمى جەوزى

بەرھەشکرنا
تەحسین ئیبراھیم دۆسكى

ژ وەشانین پەرتووکانەیا نوورسین

* ناغی پەرتووکی: دەرد و دەرمان

* نقیسین: تەحسین ئیبراھیم دۆسکی

* دیزاین بەرگی: ئاراس ئەحمەد

* چاپا ئیکتی ۲۰۲۱

* تیراژ: ۱۰۰۰ دانە

* ژمارا سپارتی: D-/۲۵۷۱/۲۱

هەمی ماف د پاراستینە بۆ نقیسەری و پەرتووکانەیا نوورسین، ب هیچ رەنگەکی رێک بۆ بەلاقرنا فی بەرەمی ناھیتەدان ب شیوی پی دی ئیف یان ب شیوی دەنگی ل چو سایت و تورین کۆمەلایەتی.

ئلف و نیشان: دەۆک . جادا سینەما نەورۆز . ئاھەین پەری مول

کتاب (الداء والدواء)

و بابه نى وى

د زنجيرا وهگرتنا مفايان دا ژ کتیبين زانايى مهزن (ئبن قهيمى جهوزى)، و بهرهه فکړنا وان مفايان ب زمانه کى ناشکرا و رهوان بو خوانده فاني کوردى ئه فرۆ، و پشتى مه هندهک مفا ژ کتیبيا وى (الفوائد) وهگرتين، و بو خوانده فنانان بهرهه فکړين، و د کورته نامه يه کى دا پيشکيشى وان کرى، ئى جارى مه فيا هندهک مفايان ژ کتیبه کا دى يا فى زانايى وهگرين، و ب ئه زمانى خو بو خوانده فنانان بهرهه ف بکهين، ئه و ژى کتیبيا وى (الداء والدواء)ه، ئه و هندهک جارن ديژنى: (الجواب الكافي لمن سأل عن الدواء الشافي)، و وهکى ژ نا فى ديار (به رسفا تيرا بکهت بو وى کهسى پسيارا دهرمانى چارسر کرى) وى ئه و وهک به رسف بو پسيارا وى کهسى دانايه يى داخوازا دهرمانه کى بو دهردى خو کرى، به رسفه کا تيرا وى بکهت، و دهردى وى چاره بکهت. و مه خسه د ب دهردى ژى ل فئيرى - وهکى دى بو خوانده فنانان ناشکرا بت- ئه و دهرده يى دلى دگرت، و وى تارى دکهت، و ل سهر نه فسى زال دبت و وى تووشى بيژار يى دکهت، و ناشکرايه کو ئه و دهردى گونه هييه، ئه وى بهرى همر تشته کى پيتقى ب توبه يه کا دوست و ژ دل هه.

و کتیبيا (الداء والدواء) ئه و مه ل فئيرى کريبه ئه صل و بناخه بو بهرهه فکړنا فى کورته نامه يى، دئيه هژمارتن ئىک ژ گرنگترين کتیبين

ل دور ئەدەبىي پەروەردەكرنا نەفسى و پاقتۇكرنا دلى د (تورائى ئىسلامى) دا ھاتىنە نقيسەين، ژ بەر كو نقيسەرى وى زاناىي مەزن ئبن قەبىم، ئىك ژ وان كەسپن زىدە زانا و شارەزايە د چارەكرنا (ئىشپن دلى) و (ئالۆزىبىن نەفسى) دا، و ئەو ئىكە ژ وان ئىمامىن (باوھرىيەكا ساخلەم) و (زانىنەكا بنەجەم) د گەل شارەزايىيەكا بەرفرەھ د (علمى پەروەردە و سلووكى) دا ل نك خۆ كۆمكرى، و ئەقە تىشتەكئ غەرىب نىنە ژ وى، ئەگەر ئەم ل بىرا خۆ بىنن كو ئەو ئىك ژ دەرچوويپن چەلەنگىن مەدرەسا (شىخ الإسلام ابن تىمىيە)ى بو، ئەوا علم و بەرەكەت و خىرا پىشى و پاشىيان ل نك خۆ ھواندى!

و ھەر چەندە ئەم دزانىن پارىيەكئ ب تنى -ئەگەر چەند يى خۆش ژى بت- جەپى سفرەكا ئاڤا ناگرت ژى، و خودانى ژ وى سفرى بى منەت ناكەت، بەلى ھەر چاوا بت ئەو قەنجىيا مرؤڤ نەشبت ھەمىيى ب دەست خۆ بىخت دڤىت نەھىلت ھەمى ژ دەست بچت! و ئەگەر كىمىيا دەمى و زىدەبىيا كاران دەلىقەبى نەدەتە مە كو ئەم بشپن ھەمى بەرھەمى قى زانايى بى دەسكارى وەرگىرپنە سەر زمانى خۆ ژى، يا باش ئەو ئەم نوکە -ھەر چو نەبت- ژ ھەر گولزارەكا وى يا خەملىن گولەكا بىندار پىشكىشى خواندەڤانان بکەين، دا ئەو ژ خۆشپىيى بىبار نەين..

ل دووماھىيى ھىقىيا مە ژ خودى ئەو ئەو ھارىكارىيا مە ل سەر دەرمانكرنا ھەمى دەردان بکەت.

تەھسىن ئىبراھىم دۆسكى

دەۆك ۲۰۱۶/۸/۱۳

پسپارا سه ره كى

زانايين هيژا، ژ پيشه و ايپن دينى - خودى ژ هه ميبان
رازى بت- چ دببژن بو وى مرؤفى يى تووشى بهلايى بووى، و
ئو دزانت كو ئه گهر ئهف بهلايه ما د گهل وى دى دين و
دنيايا وى خراب كهت، و ئه و گهلهك خو دوهستينت دا كو
وى بهلايى ژ خو بدهته پاش، بهلى پوژ بو پوژى ئه و بهلا
ل وى زيدهتر و دژوارتر لى دئيت، فئيجا وى چ ريك هديه
ئو بشيت وى بهلايى پى ژ خو بدهته پاش؟
بهرسقا قى پسپارا مه بدن، خودى رحمى ب وى بهت يى
هاريكاريا موبته لايه كى بكهت.

ل ده سپيكي هندهك پاسنيى فهر

حهمد بو خودى بت، ل ده سپيكي دئيت ئه م باش بزانيه كو ههر
دهرده كى هه بت ده رمانه كى بو هه ي؛ چونكى خودى چو دهردين بى دهرمان
نه داينه، وه كى د حه ديسه كا دورست دا هاتى: ﴿مَا أَنزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا أَنزَلَ لَهُ
شِفَاءً﴾^(١) يه عنى: خودى دهردهك نه ئينايه خواري، ئه گهر دهرمانهك ژى
بو نه دابت. و كانى چاوا ئه فه دهردين لهشى فه دگرت، وه سا ئه و دهردين

(١) بوخارى ژ ئه بوو هورهيره ي فه دگوهيژت.

دلی ژی شه دگرت، به لئی هتا مرؤف بشییت ب سهر دهرمانی ههر دهرده کی هل بیت، و وی ب دورستی بنیاست، دقیت ئه و پسیار بکته و لئی بگه رییت، و (نه زانین) ب خو ژی دهرده که گه لکه که سان شه دگرت، و دهرمانی وی پسیار کرنا ژ زانایانه.

ل سهر فی بناخه یی: ئه گهر که سهک ب دهرده کی مویته لا بوو، یان تووشی نه خو شیه کا له شی یان دلی بوو، دقیت ئه و چ بکته؟
ل ده سپیکئی سی راستییین فهر هه نه دقیت ئه و بهری ههر تشته کی ل ببرا خو بینته فه:

یا ئیکئی: دقیت ئه و بزانت و ئعترافی بکته کو وی دهرده کی هه ی هه و جه یی ب دهرمان کرنی هه یه؛ دا بو خو پسیارا دهرمانی بکته؛ چونکی ئه و که سی باوهر نه کهت یی نساخه، داخوازا چو دهرمانان بو خو ناکته.

یا دوینی: دقیت ئه و بزانت کانئ ئه و دهردی وی هه ی چییه؟ دا بزانت کانئ دی پسیارا خو ب کی کهت؛ چونکی ههر دهرده کی بسپورین خو هه نه، و ئه وی نه زانت دهردی وی چییه، دبت پسیارا خو ب که سه کی نه بسپور بکته، و به لکی ئه و دهرمانه کی خه له ت بده تی.

یا سیتی: دقیت وی هیثیه کا مه زن هه بت کو ئه گهر دهردی وی چند یی دژوار و مه زن و که فن ژی بت، د شیان دایه چاره بیت، و خو بی هیثی نه کهت کو ئیدی ده لیقه یا دهرمان کرنی نه مایه، یه عنی: دقیت هه رده م ئه و یی ب (مه عنه و بیات) بت، دا ده ستی ژ چاره سه رییی به رنه ده ت، و ریکی نه ده ته ئی شی وی بیخت.

پستی ئه و ببرا خو ل فان ههر سی راستییان دئینته فه، دقیت وی باوهریه کا مه زن ب وی دهرمانی ژی هه بت یی ئه و بو دهردی خو ب کار

دئینت، دا کاری لی بکته؛ چونکی نه باوه ربیا ب دهرمانی ب خو ژی گه لهک جارن دپته نه گهر کو لهش دهرمانی قه بویل نه کته، و د نه نجام دا نهو چو مفایی ژی نه بینت.

باشترین دهرمان قورئانه

باشترین دهرمان بو دهر دین دلی، و بین لهشی ژی، قورئانه، خودایی مهزن د نایه ته کی دا دبیرت: ﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ (الإسراء: ۸۲) یه عنی: هم وی تشتی ژ قورئانی دئینه خواری بی دپته شیفا و دهرمان، و رحم و دلوفانی بو خودان باوه ران.

و دقیت هم بزاین کو قورئان نه ب تنی شیفا یه بو دلان ژ دهردی نیفاق و گومان و گونه هان، و رحی ژ دهردی لاوازی بی، به لکی نهو شیفا یه بو لهشی ژی ژ دهر دین جودا جودا، و د هه دیسه کا درست دا^(۱) هاتییه کو جاره کی ماره کی یان دو پیشکه کی ب مهزنی ئوبجاخه کا عه ره بان قه دا، و هه سا چیوو کو هنگی هندهک صه حابی د جهی وان را بو رین، و ده می وان ژ صه حابی یان خواستی کو نه گهر تشتهک ل نک وان هه بت، بلا نهو ب وی قه بخوینن، ئیک ژ وان سووره تا (فاتحی) پیته خواند، و فیانا خودی ل سه ر هندی پیکهات کو نهو ساخبوو.. و ده می پیغه مبهی -سلاط لی بن- ب کاری وان زانی، ئیقرارا وان کر و گوئی: هه وه کاره کی درست کر.

مه عنا: خواندنا قورئانی و ب تاییه تی سووره تا (فاتحی) ب مرؤقی نساخ قه دهرمانه، و نهف چهنده ب سه ربور یا هاتییه بنه جه کرن.. به لی

(۱) یا بوخاری ژ نه بو سعیدی قه دگو هیت.

تشتهک ل څیړی ههیه دڅیت هم ژ بیرا خو نه بهین، نهو ژی نه څه یه: ههر
 دهرمانه کی ههبت هتا ل نساخی بیت، ژ بلی کو دڅیت نهو ژ راستی
 دهرمان بت، وی پیتشی ب هندې ههیه نهو جهی دهرمان لی دئیته کرن،
 یان بو دئیته ب کارئینان، دڅیت دهرمانی (قه بویل) بکهت، و تشته کی
 وهسا ل نک نهبت کارلیکړنا دهرمانی بهطال بکهت، و نه څی چهندا هه
 هم د دهرمانین له شی یین دختوران ژی دا دبیین، و ههر ژ بهر څی
 چهنديیه هم دبیین مروڅه کی ئیشهک دئ ئیتی، دختوره کی شارهزا دئ
 دهرمانه کی ده تی، ته هند دیت ل دهمه کی کیم نهو ئیش نهما، بهلی
 نساخه کی دی ههر نهو ئیش دئ ئیتی، و دئ چته نک ههر وی دختوری،
 و نهو ههر وی دهرمانی دئ ده تی، بهلی دهرمان چو مفایی ناگه هینتی،
 بوچی؟

مروځین بسپور دبیزن: چونکی (مانه کی) ل جهی دهردی هه ی،
 ناهیلت نهو وی دهرمانی قه بویل بکهت، ههر چهنده نهو دهرمان گه لهک
 یی باشه ژی، و ب سه ربور هاتییه زانین کو گه لهک نساخ یین پی
 چیبوون ژی. و ژ بلی قه بویلکړنا جهی دهردی بو وهرگرتنا دهرمانی،
 تشته کی دی ژی یی فهر ههیه هتا دهرمان مفایی بگه هینت، نهو ژی
 (هیممه تا) دختوری و دهره جا (ته سیرا) و بیه ل نساخی، کو هند هیزی
 و باوه ربیی بو وی چی بکهت، کو خودی ل سهر دهستی وی شیفایی دئ
 ده تی، نه څی کاره کی بهرچاډ د چاره سه ربیی دا هه یه. و مه سه لا
 پیڅه خواندنا قورئانی، و هتا دوعا کرنی ژی ههر یا ب څی رهنگییه،
 ئیشهک چ یا دلی بت چ یا له شی، دهمی دگه هته که سه کی، و نهو
 دهرمانی پیڅه خواندنې ب کار دئینت، دڅیت نهو څی دهرمانی ب باوه ری
 و رازیوون و قه ناعت وهرگرت؛ دا له شی وی وی قه بویل کهت، و چو

مانع ل نک وی نهبت کارلیکړنا دهرمانی بزقرینت، و نهووی پیښه
 دخوینت ژی دقیت نهفسهکا ب هیز و همهتهکا کاریگهرا و هسا ههبت
 پشکداربیا دهرمانی د لادانا دهردی دا بکهت.

دوعا . . دهرمانهک دی یی کاریگهره

ژ بلی پیښهخواندنا قورئانی، دهرمانهک دی یی عهجیب و کاریگه
 بوئیشین دلی و لهشی ژی ههیه، نهو ژی دوعایه، بهلکی نهو
 دهرمانهک و هسایه هر ناهیلت ئیش بگهته خودانی، و وی پالدهت
 بهری کو نهو بیت، خودایی مهزن د نایهتهکی دا دبیزت: ﴿ وَقَالَ رَبُّكُمْ
 ادْعُونِيْ اَسْتَجِبْ لَكُمْ ﴾ (غافر: ۶۰) یهعنی: خودایی ههوه گوټ: هوبن
 دوعایان ژ من بکهن نهز دی د بهرسقا ههوه ئیم. و نهفه سوژا خودییه،
 و خودی ژ سوژا خو لیښه نابت، بهلی نهو دبیین هندهک جارن
 کارلیکړن و تهئسیرا قی دهرمانی ژی ژئ پاشدا دچت، یهعنی دوعا
 دئیتهکړن، و بهرسقا وی نهو نابیین! و مهعنا قی نهو نینه خودی سوژا
 خو ب جه نهئینایه، حاشا! بهلکی مهعنا قی نهوه مانعهک د دهرمانی
 ب خو دا، یان ژی د وی جهی دا یی دهرمان لی هاتییهکړن پهیدا بوییه
 و بوییه نهگهر کو دهرمان تهئسیرا خو نهکته، و دا پتر مفا ژ قی
 دهرمانی عهجیب بیتهدیتن، ل قیترئ نهو ب کورتی دی ئیشارهتی دهینه
 هندهک ژ وان نهگهران بیتن کو دبنه ئاستهنگ د رپکا کاریگهربیا قی
 دهرمانی دا، چ د دهرمانی ب خو دا بن، یان د وی کهسی دا بن یی
 دهرمانی ب کاردئینت، یان ژی د وی جهی دا یی دهرمان بو دئیته
 ب کارئینان:

* نه‌گهر دوعا ټو بت يا خودئ حهز ژئ نه‌کته، وه‌کي کو زولم و ته‌عداييه‌ک تپدا بت.

* نه‌گهر ل دهمي کرنا دوعايي دل يي لاواز بت، وه‌کي کو يي غافل بت، و ټاگهه ژ وي دوعايي نه‌بت يا نه‌زمان دکته.

* نه‌گهر دوعاکهري باوهري ب دوعايا خو نه‌بت و يي بي هيشي بت کو ټو بو بيته ب جه‌ئينان.

* نه‌گهر له‌شي دوعاکهري ژ خوارن و فه‌خوارنا حه‌رامی شين بيت، و فيري ل به‌رخوکرنا جلکي حه‌رام بيت.

* نه‌گهر دوعاکهري له‌زي د دوعايا خو دا بکته، و بيژت: من دوعا کر و ټو بو من ب جه‌ نه‌هات..

د ټان حاله‌تان دا يا به‌رهز ټوه دوعايي کارليکرنا خو نه‌بت، نه‌گهر نه.. دوعا ټيک ژ باشترين ده‌رمانانه بو ده‌ردين مروقي، به‌لکي گه‌له‌ک جارن ټو دکه‌فته د ريکا دهرد و به‌لايي دا و ناهيئت ټو بگه‌هته خوداني، پيغه‌مبه‌ر -سلاټ لي بن- د گوټنه‌کا خو دا دبيژت: ﴿لَا يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلَّا الدُّعَاءُ﴾^(۱) يه‌عني: تشته‌ک قه‌دهري نازقپينت دوعا تي نه‌بت.

و دوعايي د گهل به‌لايي سي حاله‌ت هه‌نه:

- نه‌گهر دوعا ژ به‌لايي ب هيژتر بت، ټو به‌لايي پاشدا دبت، و ناهيئت بگه‌هته خوداني.

- نه‌گهر به‌لا ژ دوعايي ب هيژتر بت، به‌لا دټيت، به‌لي دبت ژ به‌ر خپر و به‌ره‌که‌تا دوعايي، خودي وي به‌لايي ل سه‌ر خوداني سټک بکته، و ريکي نه‌ده‌تي ټو خوداني بيخت.

---

(۱) نه‌حمه‌د ژ ټوياني فه‌دگوهيژت.

- ئەگەر ھەردو د ھېزى دى ھىندى ئىك بن، ھەر ئىك يا دى پالددەت و ناھىلت ئەو بگەھتە خودانى! و د قى حالەتى دا دقئىت خودان گەلەك ئىلحاحى د دوعاىى دا بگەت، و ھەر بېژت و بېژتە قە ھەتا ئەو ژ بەلایى ب ھېزتر لى بېت.

ھزرەکا ھویر و خەلەننېکا بەلاف

مە گۆت: پېئەخواندنا قورئانى، و کرنا دوعاىى، و داخوازا لىبۆرىنى ژ خودى، ئەوا ب ەھرەبى دىبېژنى: (ئستغفار) باشتىن دەرمان مروقى نساخ بو دەر دىن خو ىىن دلى و ىىن لەشى ژى ب کار بىنت، بەلى دقئىت ئەم ژ بىر نەكەىن كو مەتەلا فان و ئىشى وەكى مەتەلا چەكىيە و دوژمنى، و چەك ئەگەر چەند ىى نوى و ب ھىز و پېشكەفتى ژى بت، بەلى د دەستەكى ترسىنۆك و قەرەجفتى دا بت، ئەو ئارمانجا خو نائىنت، و چەك ب چەكدارىيە، بەلى دقئىت چەك ىى باش بت، ئەقە تىشتەكى فەرە، بەلى ئەو دەستى چەكى دھلگرت ژى دقئىت دەستەكى ب ھىز بت، و چو ئاستەنگ د ناڭبەرا چەكى و ىى جەمى ژى دا نەبت ىى چەك دئېتە لىدان.

و ئەقە ئەو ھزرا ھویرە يا گەلەك جاران ئەم ژ بىرا خو دېەىن، ھەمى ھزرا مە ئەو ئەگەر شىرەكى تىژ و ب ھىز د دەستى مە دا ھەبت ئەم دى شىبىن دوژمنى خو ىى كوژىن، بلا دەستى مە ىى ئەو شىر تىدا دەستەكى ترسىنۆك و قەرەجفتى بت، يان دوژمنى مە زرىەكى ئاسنى دېەر بت، و دەمى ئەم نەشايىن دوژمنى بىخىن، ئىكسەر ئەم دى سوپچى قى چەندى

كهينه شير، دى بېژين: ئەڤه نه چو شيره! بېي ئەم سهحكهينه دهستى خو
يى قهړه جفتى يان دوژمنى خو يى ب زرى قهشارتى، و ئەڤه خهله تيبهكا
زېده بهلاڤه د ناه مه دا.

گهلهك كهس ب رهنگهكى ساده و سهرقه سهرقه بهرى خو ددهنه
مهسهلى، دبېژت: پانى من قورئان ب خوڤه خواند، و دوعا و ئستغفار
كرن ژى، بهلى ئەز چى نهبووم، و بهرى ئەو بېژت: ئەڤ دهرمانه ل من
نهات، و لى بگهريبت كانى ئەگه ر چييه دهرمان لى نههاتى، ئەو
ئيكسه ر دى بېژت: ئەڤه نه چو دهرمان بوو من ب كارئيىناى!

خهله تيبهكا مهزنتر

و خهله تيبا ژ قى ژى مهزنتر ههيه، و مخابن ئەو ژى گهلهك د ناه
مه دا يا بهلاڤه، ئەو ژى ئەڤه يه: گهلهك كهس هزر دكهن مادهم فلان
ئيشى دهرمانى خو ههيه، بلا ئەم خو ژى نه ترسينين، و ما چ قهيدىيه
ئەو بگههته مه؟ ئاخرى دهرمانى وئ يى ههيه، و چى گاڤا ئەو ئيش
گههسته مه، دى چينه دهرمانخانه يى و هندهكى ژ وى دهرمانى بو خو
ئينين، و ب كارئيىنين و دى چى بين، ههر وهكى جارهكى ئەو ئيش
نههاتيبه مه!

و يا غهريب ئەوه ئەڤ رهنگى مرؤقان دهمى قى خهله تيبى دكهن،
هيجهتا وان ئەوه ئەو دبېژن: هدى ئەم هزرا باش ژ خودى دكهن، و مه
هيقييهكا مهزن ب وى ههيه، لهوا ئەم قى چهندى دكهن!
دا گوتنا خو پتر زهلال بكهين..

هندهک دبیژن: مادهم تۆبه و دو عاکرن و ئستغفار ههنه، و ئەو دبنه
 ئەگهرا دهرمانکرنا دهردی گۆنههی، ههوجه ناکهت مروّف خو ژ گۆنههی
 بترسینت، چی گاڤا بارئ ته ژ گۆنههی گران بوو، دهستین خو سه رئه قراز
 که و ههوارین خو بگههینه خودی، و ژ دل تۆبه بکه، گۆنههین ته ئەگه
 خو هندی سه رتیکئی به حری بن ژئ دئ ژئ چن!

و ههر چهنده مه باوهری ب تۆبه ههیه و کو ئەو گۆنههان ههمیمان
 ژئ دبهت، و ئەم هزرا باش ژ خودی دکهین، و مه نه قیّت کهسی ژ رهحم
 و دلۆقانییا وی بی هیقی بکهین، بهلی دقیت ژ بیر نه کهین کو (دهرد)
 نه یی باوهرییه، و مروّقی عهقل ههبت هندی ژئ بیت، ریکئی ناده تی
 ئەو بیته د ناف لهشی وی دا، دا پشتی هنگی دهرمانی ب کار بینت،
 چونکی ئەو دزانت هندهک جاران گاڤا دهرد کهفته لهشی پهنجین وهسا
 د ناف دا دبهت کو ئیدی دهرمان نه شیتی.

نه بیژه: تۆبه دهرمانی گۆنههیه، و تۆبه ههمی گاڤان یا ل بهر
 دهستی من، قیجا کانئ دا جارئ گۆنههی بکهم، و چی گاڤا ئەز تیر
 بووم دئ دهست دهمه دهرمانی! نه.. گهلهک کهس مه یین دیتین هیشتا
 تیر نه بووین، دهردی ئەو یین وهرگێراین، و گهلهک کهس مه یین دیتین
 دهرد هند ب ناف لهشی وان قه یی چووی، ئیدی ئەو نه شین دهرمانی
 ب کار بینن، و گهلهک مه یین دیتین پشتی دهرمان ب کارئینای ژئ
 دهرمانی چو ته ئسیر ل دهردی وان نه کرییه، قیجا ریکئی نه ده دهردی
 قهستا دلئ ته بکهت، ب هیجه تا هندی کو: مانئ دهرمان یی هه ی و
 یی ب سناهییه!

پشتی مه ئەفه زانی دا پتر ب نک بهرسقا وی پسبارئ قه بچین
 ئەوال دهسپیکئی هاتییه کرن: هوین چ دبیژن بو وی مروّقی یی تووشی

به‌لایښ بووی، و ئه‌و دزانت کو ئه‌گهر ئه‌ف به‌لایه ما د گهل وی دښ دین و دنیا یا وی خراب کهت، و ئه‌و گه‌له‌ک خو دوه‌ستینت دا کو وی به‌لایښ ژ خو بده‌ته پاش، به‌لښ پوژ بو پوژښ ئه‌و به‌لا ل وی زیده‌تر و دژوارتر لښ دښت...؟

مه‌زنتښ به‌لا

مه‌زنتښ به‌لا دگه‌هته خودان باوه‌ری د قښ دنیا یښ دا، و وی دښخسته بن گه‌فا خوساره‌تیبیا دین و دنیا یښ ئه‌وه ئه‌و د نه‌کرنا کارښ باش دا ئه‌و پال بده‌ته سهر (باوه‌رییا خو یا ترسی)، و مه‌خسه‌دا مه ب قښ گوتښ ئه‌وه ئه‌و ژیبی خو هه‌میښ ب کرنا کارښ خراب و گونه‌هان شه بیه‌ته سهری، و ئه‌گهر جاره‌کښ ټیکي گوتښ: بوچی تو کارښ باش ناکه‌ی؟ ئه‌و دښ بیژت: دلښ من یښ پاڅه، و ئه‌ز مروقه‌کښ خودان باوه‌رم، و شهرت باوه‌ری و پاڅییا دلپیه.. و د سهر هندښ ژښ را دبت ئه‌و هنده‌ک ژ وان ټایه‌ت و هه‌دېسان ژښ بو ته شه‌گېرت یښ سهرقه‌ییا وان هندښ دگه‌هینت کو خودښ گونه‌هان هه‌مییا ژښ دبه‌ت، و ئه‌وی دندکه‌کا باوه‌ری یښ د دلښ دا هه‌بت نامینته د ټاگری دا..

و ئه‌فه مه‌زنتښ (غوروور) و (نه‌زانینه) ب سهر خودانی دا دښت، چونکي باوه‌رییا دلښ یا دورست و خو پاشقه‌کېشانا ژ کارښ باش، پیکفه کوم نابن، به‌لکي ئه‌و تشته‌کښ عه‌جیبه یښ مروقتښ ژ هه‌مییا کیمتر قه‌بویل نه‌که‌ت! ئه‌گهر که‌سه‌ک بیژته ته: دلښ من د دهر حه‌قا ته دا یښ صافییه، و من باوه‌رییه‌کا مه‌زن ب ته هه‌یه، و من گه‌له‌ک تو دښی، به‌لښ چی تشتښ تو ژ من بخوازی ئه‌ز ناکه‌م، و چی تشتښ ته

نهڦٽ ته ز دئ وى كهه، ئهري بهرسفا ته بو وى كهسى دئ چ بت؟ و دههئى تو گوتن و كر بارا وى ددانويه بهريك، دئ باوه ر ژ كيژكى كهئى؟
 ئهف بهلايا مهزن يا ب سه ر گه لهك كه سان ژ مه دا دئيت، دههئى
 ئه م ب هئجه تا باوه ريبا دلى دههئى ژ كارئ باش فه دكيشين، ئه گه ره كا
 سه ره كى د پشت را ههيه، ئه و ژئى: كئيميا باوه رئ و لاوازييا زانينويه.
 و ئه فه يه به رئ وان دهه ته هئدى كو ئه و دورسته و خه له تيبئ تپكه لئ
 ئيك بكه ن.. به لكى هوين بيژن: چاوا؟

تشته دورسته يئ كو دئيت مه باوه رى يئ هه بت هزر كرنا باشويه
 ژ خودئ ئه و اب عه ره بئ ديبژنئ: (حسن الظن بالله)، و تشته خه له ت
 يئ كو دئيت ئه م خو ژئ بدهينه پاش ئه وه ئه م چو باشيبان نه كه ين و
 بيژن: خودئ گه لهك هه ز ژ مه دكه ت، ئه فئى كارئ ب عه ره بئ ديبژنئ:
 (الغرور)، ل دويف شيبانا خو كارئ باش بكه، و هزرا باشويه ژ خودئ
 بكه، كو ئه و كارئ ته يئ باش ژ ته قه بوبل بكه ت، و ل كارئ ته يئ
 خراب ببورت، ئه فه يه هزرا باش ژ خودئ، به لئ ئه وئى چو باشيبان
 نه كه ت، و خو ژ چو خرابيبان نه ده ته پاش، و د گه ل هئدى ژئ بيژت:
 ئه ز به حه شتيمه؛ چونكى هزرا من د ده ر حه قا خودئ دا يا باشه.. ئه ف
 كارئ وى ژ وئ غورورويه يا خودئ طان يئ ل (كيتابيبان) داى دههئى
 گوتئ: ﴿ وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصْرِيًّا تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا
 بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۱۱۱﴾ (البقرة: ۱۱۱) يه عئى: جوهى وفه لان
 گوت: يئ جوهى و فه له نه بت ناچته به حه شتهئى. ئه و خوزيبين وانه ئه و بو
 خو راده يلن. تو بيژه وان: كانئى هوين ده ليلئ خو ل سه ر راستيبا گوتتا
 خو بينن ئه گه ر هوين د گوتتا خو دا دراسته گونه. ئه وئى خوزيبين چونا
 به حه شتهئى راهيلن، يان هزرا غه فراندنا گونه هئى بئ توه كرن و كرنا

باشیپی بکته، ئەو کارئ وی ژ وان خوزییان دئیتته هژماراتن یین چو پیقه نهئیت، نه کو ژ هزرا باشا مروژ ژ خودئ دکهت؛ چونکی هزرا باش د گهل کرنا باشیپی دئیت.

قیجا ئەگەر ته بقیته ژ مهزنتین به لایئ رزگار بی، هشیار بی هیقیبا ب رهحما خودئ بلا د سهرئ ته دا تیکه لی خوزیپین ژ دره نهت. نه بیژه: چی گونه ها من د قیته ئەز دئ کم و خودئ یئ ب رهحمه، راسته خودئ یئ ب رهحمه، به لی رهحما وی یا نیزیکی قهنجیکارانه.

گونه هه ههرا دلینه

دقیته مروژ وهسا تی نه گه هت کو مه ته لا گونه هئ هه ما ب تنئ وهکی مه ته لا قریژیه ده می ب جلکی دکهفت، چی گاڤا ته قیا دئ وی ب ئاڤا توئی شوی، قیجا چو شوینوارین قریژئ ل سهر نامین، نه خیر. مه ته لا گونه هئ بو له شی وهکی مه ته لا ژه رییه، ته دیتییه مروژه کی عهقل هه بت ژه هری قه خۆت، و بیژت: چو نینه، پشتی ئەز ژه هری قه دخۆم، ئەز دئ ده رمانئ ژه هری ب کارئینم، و چی بم! گه له ک رهنگین ژه هری هه نه گاڤا چونه ناڤ له شی، ئیدی چو ده رمان کاری لی ناکهن، و نابنه ریگر کو ته ئسیرا وان یا خراب له شی بیخن.

تشتئ دقیته ئەم باش بزانین ئە قه یه: گونه هه ژه هرا دلینه، و ئەو دلئ قیانا گونه هئ جهئ خو تیدا کر، دویر نه بینه ده مه ک ب سهر دا بیته قیانا نیفاقی و کوفری ژئ ریکا خو بو بینت، ژ بهر قئ چهن دئ صه حابیپین پیغه مبه ری - سلاف لی بن - گه له ک ژ خو دترسیان نیفاق ریکا خو بو دلین وان بینت، بیی ئەو پی به سیپین، ئیک ژ وان

دگوت: ما ئەز چ دزانم، بەلکی جزایى من بۆ کرنا گونەهەکی ئەو بت، خودی نیفاقی بەقايتە دلای من؟! (ئبن ئەبوو مەلیکە) دبیژت: ئەز گەشتبوومە سەپە صەحبیبیان، هەر ئیک ژ وان ژ منافقیی ل سەر خو دترسیا.

ژهرا گونەهە گافا کەفتە لەشی مروۆشی، یان لەشی جفاکی، ئەو ھندەک دەردین وەسا پەیدا دکەت یین زوی ب زوی نەئینە سەر ھزرا خودانی، و ئەگەر ھەوہ نمونەک ل سەر شی چەندی دثیت، گوھدارییا قی حدیسی بکەن، ئەوا عەبدللاھی کوپۆ عومەری -خودی ژێ رازی بت- قەدگوھیزت، دبیژت: ئەم دەھ کەس ژ موھاجران ل نک پینغەمبەری بووین -سلاڤ لی بن- وی گوۆتە مە: گەلی موھاجران! پینج سالوۆخت ھەنە، ئەز ھەوہ ب خودی دپاریزم کو ھوین بگەھنی: مللەتەک نینە کیتیبیا زناپی د ناڤ دا بەلاڤ بیت ھەتا ئەو وی ئاشکەرا بکەن ئەگەر خودی پەژی و ئیشین وەسا نەدەتە وان یین کو د ناڤ پینشیپین وان دا نەھەین، و مللەتەک کیشان و پیقانی کیم ناکەن ئەگەر ئەو ب خەلای و تەنگاڤیی و زۆرداریا سولطانی نەئینە موبتەلاکرن، و مللەتەک زەکاتا مالی خو مەنعە ناکەن ئەگەر باران ژ وان نەئینەپین، و ئەگەر ژ بەر ھەوانەتان نەبا ھەر باران بۆ وان نەدەتەدان، و مللەتەک سوۆزا خو ناشکینت ئەگەر خودی نەیارەکی بیانی ژ وان ل سەر وان زال نەکەت، قیتجا ھندەکی ژ وی یا دەستە وان دا بھت، و ئەگەر مەزین وان ھوکی ب وی نەکەن یا خودی د کیتابا خو دا ئینایە خواری، خودی دی وان قیکرا بەردەت^(۱).

---

(۱) ئبن ماجە قەدگوھیزت.

بهريء خو بدنهئي چاوا پيغهمبهري -سلاڻ لئ بن- ل سهر ههر
 گونههڪي (عقووبههڪ) ٿاڪر، و سويچي ههر بهلايهڪي بؤ گونههڪا
 خهڪي زڦراند.. بهليء مخابن، پتر جارن هم ڦي سويچي ل بيړا خو
 نائينيه ڦه، و هم ل هندهڪ نهگهريءن دي دگهريئين؛ دا يئين سويچدار
 هم نهبين!

هو راستييا دڦيٽ هم ڦهت ژ بيړا خو نهبهين نهڦهيه: ههر گونههڪ
 قاصد و پوستهگههيني بهلايهڪيه، هم خو تي بگههينين يان نه.

بلا هم ب پاشهمانا جزادانئ نهئينه خاڀادنئ

مه گوٽ: گونهه بؤ لهشي و دلي وهڪي زههرييه، و شهرت نينه
 دهميء زههري دچته ناف لهشي، لهش ٽيڪسهري پي بگهفت، بهليء پا
 گيروبوون و پاشهمانا دياربونا کارليڪرنا زههريء ل سهر لهشي دڦيٽ
 خوداني نهخاپينت کو هو هزر بگهت زههريء چو کار ل وي نهڪر، لهو
 ههوجه ناکهت هو پسيارا دهرماني بؤ خو بگهت، يان خو ژ وي زههريء
 بدهته پاش و جارهڪا دي ب کارنهئينت!

و نهڦه هو مهسهلهيا هويره يا گهلهڪ کس تيڊا دڪهڦنه خهلهتبيئي،
 تشتيء دبتنه نهگهرا هنديء کو هو دهرگههيء خو بؤ بهلاييء ل تاق بگهت،
 حتا نهگهر بهلا ب سهر دا هات ژ نوي دي بته ههوار ههوارا وي: وهرن
 من ژ ڦيء بهلاييء پرگار بگهن!

ڦيچا دا پيچهڪي ل نڪ ڦي گرفتاريئيء راوهستين..

د ناث مه دا گه له ک کس هه نه ده مې گونه هه کي دکهن و دبېنن چو عقووبه و جزادان د گاشي دا ب سهر دا نائين، يان ژي دبېنن که سهک گونه هه کي دکهت و د گاشي دا چو عقووبه ناگه هني، هزر دکهت هنده ئيدي خلاص نهو گونه هه ب سلامه تي د سهر وي دا بوړي.. و هيجه تا وي نهو گوته نهوا دبېترت: ده مې ديوار دهه رپفت نه گهر توژي نه کهت، پشتي هنگي نهو توژي ناکهت!

و نهو ب خو مه سهله وه سا يا ساده و سانا هي نينه!!
و نهو که سي خوداني قي هزري بت مه ته لا وي دي وه کي مه ته لا وي که سي بت يي عه رد ل بن پيپين وي ده رپيت بيتي وي هاي ژ خو هه بت، هه ما وي هند ديت نهو بن ئاخ بوو، وه سا نه بت ره ما خودي ژي بگرت و وي پرگار بکهت، و گه له ک جارن مه ديتييه و گو ه لې بوويه کو ب سالان يين بوړين هه تا عقووبه يا گونه هه کي ب سهر خوداني دا هاتي.. خودي ل مه نه گرت و مه پيارت.

و هه ژييه بيژين: نهو عقووبه و جزادانين ژ نه گه را گونه هان دگه هه خوداني، گه له ک رهنگ و جوپنن، و دبت هنده ک ژ وان دوپر يان نيزبک ب سهر گونه هه کاري دا بين، به لي نهو د خو نه ئينته ده ري، يان نه قيت د خو بينه ده ري کو ژ نه جامي گونه هه کا وي نهف عقووبه يا گه هشتيبي، و ده مې نهو قي چهندي د خو نه ئينته ده ري، چ ژ زانين بت چ ژ نه زانين بت، نهو وي تووشي گرفتار ييه کا مه زن دکهت، و مه ته لا وي وه کي مه ته لا وي نساخي لي دکهت نهوي ب ده ستي خو ئيشي دئبنته خو، و دبېترت: نهز نزام نهف ئيشه چاوا و بوچي هاتييه من؟ نهوي ب قي رهنگي بت چاوا دي خو ژ وي تشتي ده ته پاش يي ئيش گه هانديبي، يان چاوا دي ب دورستي ب سهر ده رماني خو هلبت!؟

عقوبه‌یا گوندهن

به‌ری ئەم خۆ ژ قی مەسه‌له‌یا گرنگ فه‌گوه‌یزین، پیتشیه ئەم بزانیان کو ئەو عقوبه و جزایین ژ به‌ر گوندهن ب سەر خودانی دا دئین، ئیک ژ دو‌بانە:

- **عقوبه‌ییان شه‌ری:** ئەو جزانه یین خودی ب ریکا شریعه‌تی بو هندهک گوندهین ده‌سنیشانگری داناین، و فه‌رمان ل کاربده‌ستان کری کو ئەو وان ل سەر خه‌لکی ب جه- بین. . و ل قیری ئەم به‌حسی وان ناکه‌ین؛ چونکی جهی وان کتیبین فقهینه.

- **عقوبه‌ییان قه‌ده‌ری:** و ئەفه ئەو جزانه یین خودی ب ریکا قه‌ده‌را خۆ یا وی ل سەر به‌نییبین خۆ نقیسی دگه‌هینته وان، و پتر جاران ئەفه هنگی دئین ده‌می عقوبه‌ییان شه‌ری ژ لای ده‌سه‌لاتی و کاربده‌ستان فه دئینه ژ کارئبخستن، و ب راستی ئەفه گه‌لهک جاران دژوارترن، چونکی عقوبه‌ییان شه‌ری دتایبه‌تن ب گوندهکاران فه، به‌لی یین قه‌ده‌ری دگستینه، گوندهکاری و نه‌گونه‌هکاری ژی قه‌دگرن، نه‌خاسم ئەگه‌ر گونده ب په‌نگه‌کی ئاشکه‌را هاتنه‌کرن، و خه‌لک پی رازی بوون، یان هه‌میان پیکفه خۆ ل سەر بی دهنگ کر.

و عقوبه‌ییان قه‌ده‌ری ژی دو په‌نگن:

- **عقوبه‌ییان دلی:** چ ئەو بن یین دلی دئیشینن و تژی خه‌م و کوژان دکهن، یان ژی ئەو بن یین ئەگه‌رین رحه‌تی و چاکی و ژیانن ژی دبرن، قیجا ئەو ره‌ش و تاری دبن، له‌و خودان چو خوشی و تامی ب ژبانا خۆ نابه‌ت.

- عقوبه‌ی پین له‌شی و مالی: و پین له‌شی دبت د دنیا‌یی دا بن، و دبت د ئاخره‌تی دا بن، و دبت د هه‌ردویان دا بن.

و نه‌بوویه گونده‌ک بیتسه‌کرن بیسی کو وی پهنگه‌ک ژ پهنگین عقوبه‌ی پین خو نهنگه‌هاندبته گونده‌کاری، به‌لی گونده‌کار ژ نه‌زانینا خو بی ژئی بی ناگه‌هه، یان خو ژئی بی ناگه‌ه دکه‌ت، و دبت ئەو عقوبه د هاتنا خو دا هه‌فجۆتی گونده‌هی بت، و دبت پشتی وی ب ده‌مه‌کی کورت یان بی درپژ بیت، وه‌کی ژه‌هری پهنگه‌کی وی هه‌یه د گاشی دا خودانی دکوژت، و پهنگه‌ک هیدی هیدی ب ناڤ له‌شی دا دچت، هه‌تا دووماه‌یی وی دئیتخت.

کاری گونده‌ی پین خراب ل سهر دلی

گونده‌گه‌له‌ک شوینوارپین کریت ل سهر دل و له‌شی خودانی خو ده‌یلت، و موصیبه‌ت ئەوه ته‌ئسیرا هنده‌ک ژ وان -وه‌کی هوبن دئ بینن- خو پشتی تۆیه‌کرنی ژئی، بو ده‌مه‌کی کورت یان بی درپژ، ل سهر خودانی دمینن.. و بو بیرئینان ئەم دئ هنده‌ک ژ وان کارپن خراب هژمیرین، پین گونده‌ل دلی دکه‌ت؛ دا بزانیین کو راسته‌گه‌له‌ک ژ وان ل نک مه‌هه‌نه، به‌لی ئەم ژ نه‌زانیین خو ب سهر فه‌ لی ناده‌ین:

۱- دویرکونا دلی ژ خودی: ئەوی هه‌ست بکه‌ت کو ئەو ب دلی بی ژ خودایی خو دویره، ئەو چو ژ تاما عه‌بدینییا خو بو وی نابینت، و هه‌ست ب شرینا نیژیکی و (مونا‌جاتا) وی ناکه‌ت، و خوشییا قیانا وی ژئی نانیاست.. و ل نک خودان دلان نه‌خۆشترین عقوبه‌ ئەوه مروڤ هه‌ست ب هه‌بوونا دویراتییی د ناڤه‌را خو و خۆشتقییی خو دا بکه‌ت، و

هه ما نه گهر گونده هه څي کارې خراب ب تنې ل دلي بکته، تيرا وي هه يه کو نهو تشته کي بي ئيفله ح بت.

۲- ره قبوونا دلي: گاښا گونده بو خوداني بو تشته کي عه ده تي، گونده دلي وي ب په نگه کي وه سا رهق دکته کو ئيدي ناخفتنا خپري و وه عظ چو کاري لي نه کته، به لکي گه له ک جاران هه ما تهحه ممولا گوهدانا باشيبي و نصيحه تي ناکته؛ چونکي نهو خوشيا خو پتر د گوهدانا ناخفتنين کريت و خراب دا دبينت، د شيت ب سه عه تان گوهي خو بده ته ستران و گو تنين بيخير، به لي نه شيت دهه ده يقان گوهداريا قورناني بکته.

۳- ژهنگيبوونا دلي: و مه خسه دا مه ب ژهنگيبووني ل قيري نهو ده دل هند قريزي بيت کو ئيدي غيره تا ل سهر حه قيببي و ناموبسي و چا کيببي ل نک نه مينت؛ چونکي نهو ده مي گونده هې دکته، گونده ل بهر وي ئيدي نامينت تشته کي کريت، و ههر جاره کا تشته ک ل بهر مروقه کي نه ما کريت و ب شهرم، غيرت بو وي چي نابت ده مي نهو دبينت نهو تشت يي دئيته کرن.. مه عنا: گونده بهري ههر تشته کي ناڅروپيا خوداني خو درپرت، لهو پترين جاران تو نابيني گونده هکار کهسه کي ب غيرت بت، نه ل سهر ناموبسا خو، و نه ل سهر مال و عه يال و کهس و کارين خو.

۴- سستکرنا دلي د کرنا عيباده تي دا: و ناشکه رايه کو ههر گونده هه کا دئيته کرن نهو رپکا طاعه ته کي ل بهر خوداني دگرت، و ژ بلي هندي ژي گونده دلي ژ کرنا عيباده تي سست و خاف دکته، لهو دي بيني عيباده ت ل سهر دل و له شي گونده هکاري گه له ک يي گرانه، و خو نه گهر نهو جاره کي عيباده ته کي بکته ژي، نهو چو تامي ژي نابينت.

۵- نه‌څيانا مروځيڼ چاک: هر کهسهک مه‌يلی بو يين وهکی خو دکهت، لهو دکهفن دا دښته گوتن: هر طه‌ير و ره‌فا خو! و نه‌وي کار و کهسپي خو کرييه گونهه دلې وی دې مه‌يلی بو گونهه‌کارې وهکی وی کهت، و مه‌عنا څي نه‌وه نه‌څيانا مروځيڼ چاک و خيځواز دې د دلې وی دا په‌يدا بت، له‌وا نه‌و دې کاری بو هندي کهت کو خو مه‌جلس و ديوانخانه‌يین باشان بده‌ته پاش، و نه‌گهر وی نه‌ف چهنده کر نه‌و روژ بو روژي دې پتر نيزيکی خرابان بت، و د نه‌نجام دا نه‌څيانا وی ژي دې کهفته دلې مروځيڼ چاک و جامير، نه‌گهر خو ژن و عه‌يال و مروځيڼ وی يين نيزيک ژي بن.

۶- حه‌ژيکرنا گونه‌هي ل دويښ گونه‌هي: چونکی گونه‌ه گونه‌هي دکيشت، و نه‌و کهسي بهر ب گونه‌ه‌کي شه‌دبچت، دې بينی پشتی ده‌مه‌کی وی گونه‌ه‌کا دی یا وهکی وي، يان ژي یا ژ وي مه‌زنتر کر، و گونه‌ه شيانين خو پاريزيبي ل نک خودانی ناهيتل، وهکی مه‌ته‌لا وی نساخی يي ميکروبه‌ک دکهفته له‌شي و (مه‌ناعه‌تا) وی لاواز دکهت، څيجا نه‌و خو ل بهر سفکترين په‌ژي نه‌گرت، و بچوبکترين ئيش وی بيخت. مه‌عنا گونه‌ه نه‌و ميکروبه‌ه یا مه‌ناعه‌تي د دلې خودانی دا لاواز دکهت، يان هر ناهيتل.

۷- تاريخرنا دلې: حه‌تا وه لي بيت نه‌و ئيدي رو‌ناهييا باوه‌ريبي و زانينا دورست وه‌رنه‌گرت، ده‌مي ئيمامي شافعي چويه مه‌دينی و بوويه فه‌قی ل نک ئيمام مالکی، و مالکی زيره‌کی و بيرتيزيا وی ديتی، گوتی: نه‌ز دبينم خودي رو‌ناهييه‌کا هاقيتيه دلې ته، څيجا تو وي رو‌ناهيبي ب تاريخا گونه‌هي نه‌فه‌مرينه. مه‌عنا: نه‌و تاريخا هنده‌ک جاران نه‌م هه‌ست پي دکهين دکهفته دلين مه، ژ بهر کرنا گونه‌هييه.

۸- لاوازکړنا ئیرادهیا دلی: مرؤقی ژ ههمییان ب هیتر ئهوه یی ئیرادهیهکا ب هیتر ههبت، دهمی عهقلی وی بیترتی: ئەف تشته بو ته یی خرابه، وی هند هیتر ههبت بهرگریا دلی خو بکته و بشیت بیترتی: ئەز وی تشتی ناکه! ئەفهیه یا ئەم دبیتینی: ئیراده، و تشتی ژ ههمیی پتر قتی ئیرادهیی ل نک مرؤف لاواز دکته، قیانا گونههییه، و ههر ژ بهر قتی چهندهیی تو دبینی گونههکار ههمی گاغان تویی پاش دئخت، گاغا جارهکی تۆه هاته سهر هزرا وی ژی، دلی وی ئهوی قیانا گونههی دهستهسهر کری، دی بیترتی: هیشتا زوییه، هندهک خوشیا دی ژی بو خو ب گونههی ببه پاشی.. و ئەو پاشی کهنگی دی ئیت؟ چو جارن نه، هندی عشقا گونههی ب سهر دلی وی دا گرت بت.

۹- نههیلا نا هشیاریا دلی: گاغا گونهه کهفته سهر گونههی د دلی دا، ئەو (غهفلهتی) ب سهر دلی دا دئینت، و هشیاریی ل نک ناهیلت، لهو تو دبینی مرؤقی گونههکار وهکی مرؤقی نستیییه، ئاگهه ژ خو نینه، و نزانت فایدی وی د چ دایه و خوسارهتیا وی د چ دایه، ههمی هزرا وی ئهوه کو چی تشتی بو وی خوش بت ئەو یی باشه، و ههر کهسهکی عهقلهکی ساخلم ههبت دزانت کو گلهک تشتین خوش بو مرؤقی ههنه زبانا وی یا تیدا.

۱۰- گرتنا ریکی ل بهر دلی: ریکا چوونا بهر ب خودی قه، و کهشتنا قهنجیا وی یا مهزن، کو ئارمانجا ههر خودان باورهکییه، چونکی گونهه ئەو ئاستهنگن یین کول سهر قتی ریکی هاتینه دانان، و ههچییه هند هیتر نهبت وان ئاستهنگان دهرباس بکته، دی کهقت، و نهشیت بهردهوامیی بدهته ریکی.

۱۱- ترس و نهرحه تيبيا دلی: گونهه ترس و نهرحه تيبی دهاځیته دلی خودانی خو، لهو مروځی گونههکار ههردهم ههست ب ترس و نهرحه تيبیه کا ځهشارتی د دلی خو دا دکهت، راسته پتر جارا ئهو وی ترسی بۆ دهوور و بهرین خو ئاشکهرا ناکهت، بهلی گهلهک جارن دهمی ئهو ب تنی حسیبی د گهل خو دکهت، ئهو دبیترته خو: مهسهله دی چاوا بت ئهگهر ئهز یی خهلهت بم؟ بهرسقا فی پسیاری نهخوشییه کا دهروونی ل نک وی پهیدا دکهت، کو نهخوشیا دودلیییه.. نه وهکی وی یی باشیی دکهت، ئهوئ ههردهم ههست ب تهناهی و رحه تيبيا دلی دکهت.

۱۲- دهرنشیفکرنا دلی: ب رهنگهکی وهسا کو باشی ل بهر وی بپته خرابی، و خرابی بپته باشی، و ژ بهر فی چهندییه گهلهک گونههکار ههنه دهمی مروځ دبیترتی: خرابییه نهکه. ئهو دبیترت: من چو خرابی نهکرینه، و ژ باشییه پینهتر ئهز تشتهکی ناکهم! مهعنا: خرابی ل بهر دلی وی یا بوویه باشی، و ئهوئ ب فی رهنگی بت، چاوا دی جارهکی هزرا لینه بوون و ل خوژقینئ کت؟

شونوارین گونهه

ژ بلی وی کارئ خراب یی گونهه ل دلی دکهت، گونهه گهلهک شونوارین خراب د ژيانا خودانی خو ژی دا دهپلت، و ئهف چهندا هه ب زانین و سهربۆر یا هاتییه دیتن، و ئهم ل ځیری دی ب کورتی ئیشارهتی دهینه هندهک ژ وان شونوارین خراب:

۱- کیمکرنا رزقی: و مهخسهدا مه پی رزقی حهلاله، چونکی رزقی حهرام ئهگهر چهند یی گهلهک ژی بت، چو بهرهکته تیدا نابت، خودایی

مهزن د گوتنه کا خو دا دبیترت: ﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۝ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ﴾ (الطلاق: ۲-۳) یه‌عنی: هه‌چییی ژ خودی بترست و کاری ب فه‌رمانا وی بکه‌ت، هه‌ر ته‌نگا‌قییه‌کا هه‌بت خودی دئ وی ژئ ده‌ریخت، و ژ رپکه‌کا ئه‌و چو هزری بۆ نه‌که‌ت دئ ده‌رگه‌هین رزقی بۆ وی شه‌که‌ت. مه‌عنا: ئه‌وی وه نه‌که‌ت، خودی ده‌رگه‌هین رزقی ل به‌ر وی شه‌ناکه‌ت.

۲- هه‌ستکرن ب زه‌عه‌یبونا ژیانئ: گونه‌هه‌ به‌ره‌که‌تی ژ ژیانا خودانی رادکه‌ت، له‌و تو دبینی ده‌می گونه‌هه‌کار دکه‌فته به‌ر مرنئ خوزیبیان راده‌یلت کو جاره‌کا دی ده‌لیقه بۆ وی بیته‌دان، و ئه‌و ل ژیانئ بزقرته‌شه‌ دا کارئ باش بکه‌ت، مه‌عنا: ئه‌و هه‌ست ب زه‌عه‌یبونا ژیبی خو دکه‌ت، له‌وا ئه‌و ب کول و که‌سه‌ شه‌ دبیترت: ﴿ يَلْبِئْتَنِي قَدَمْتُ لِحَيَاتِي ۝ ﴾ (الفجر: ۲۴) یه‌عنی: وه‌ی! خوزی من تشته‌ک بۆ ژیانا خو کربا.. به‌لی خوزیبی چو پیقه‌ نائیت!

۳- به‌لاقبونا خرابکاریی د عه‌ردی دا: کرنا گونه‌هئ ژ لایئ مرۆفان شه‌ گه‌له‌ک جارن دبه‌ ته‌ نه‌گه‌را به‌لاقبونا خرابکاری و فه‌سادئ د عه‌ردی دا، چ فه‌سادا فیتی و ده‌رامه‌تی بت، یان کیمبونا ئاقتی بت، یان پیسبونا بای بت، یان به‌لاقبونا ئیشین له‌شی و ده‌روونی بت، ئه‌فه‌ هه‌می ژ نه‌جامئ وی خرابیبیه‌ یا مرۆف ل سه‌ر عه‌ردی دکه‌ت، خودی دبیترت: ﴿ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۝ ﴾ (الروم: ۴۱) یه‌عنی: خرابی د هه‌شکاتی و ده‌ریایی دا په‌یدا بو؛ ژ به‌ر وان گونه‌هین مرۆف دکهن؛ دا خودی وان ب هنده‌ک کربارین وان جزا بده‌ت؛ به‌لکی ئه‌و ل خودی بزقرن.

۴- نه مانا شهرمی د ناث خه لکی: و هر جاره کا شهرم د ناث خه لکی دا نه ما، هنگی چو خیر د وان نامینت، چونکی شهرمه مروقی ژ گه لهک کارین خراب دده ته پاش، و مروقه کی نه گهر وه لی هات د خه می نه بت کو خه لک وی د کراسه کی کریت دا ببینت، به لکی که یفا وی ب وی چه ندی بیت، و شانازی بی بو خو پی بهت، هنگی دهستان ژ وی بشو!

۵- بی بهارنا خودی د چاقین خودانی دا: گونه نه گهر خو یا بچویک ژی بت، بی نه مرپیا خودی تبدا هیه، و نه وی گونه ل بهر وی دبتنه تشته کی عده تی خودی د چاقین وی دا کیم دبت، وی بقیت یان نه قیت؛ چونکی نه گهر که سهک د چاقین ته دا بی مه زن بت، یان قیانا وی د دل ته دا گه لهک بت، ل بهر ته گه لهک دی یا ب زحمه بت تو وی تشتی بکه ی بی وی پی نه خوش بت، ب تایه تی نه گهر تو بزانی نه وی ته دبینت و وی ناگه ژ ته هیه. لهو زانایین مه دگوت: تو بهری خو نه ده بچویکا وی گونه هی یا تو دکهی، به لی بهری خو بده مه زنییا وی بی تو ب وی گونه هی بی نه مرپیا وی دکهی.

۶- نه مانا بهر دکهت و قه نجیی: ده می خودی نعمه ته کی د گهل به نییه کی خو دکهت، و نهو به نی ب وی نعمه تی بی نه مرپیا خودی بکهت، نهو دبتنه نه گهر کو خودی وی نعمه تی راکهت، و ل شوینا وی غزه بی ببارینت، خودی دبیزت: ﴿وَمَا أَصْبَحُكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فَمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴿۳۰﴾﴾ (الشوری: ۳۰) یه عنی: هر موصیبه ته کا بیته سهری هوه ژ بهر وان که دا دهستی هوه ویه، و خودای بی هوه گه لهک گونه هان بو هوه ژی دبت، و سهرا وان نهو ل هوه ناگرت. قیجا پا دا چاوا بت نه گهر وی سهرا هه می گونه هین مه موصیبهت دابانه مه؟

۷- ئیخسیر کرنا خودانی: د دهستی شهیطانی و شهوه تی دا، و ئەو هەردو دوژمنین مرۆقینە، و ئیخسیری بکەفته دەستی نەیارترین دوژمنی خوۆ حالی وی ژیی هەمی ئیخسیران نەخۆشترە، و گرتییەک ژ وی رەزلیتر نینە یی گرتییی هەوایی نەفسی بت؛ چونکی بەردانا وی چو جارن نابت، و ئەوی ئیخسیری شهیطانی و گرتییی شهوه تین نەفسی یین ئەرزان بت، هوبن چاقه ریی چ خیرینه ژ وی پەیدا بیت؟

۸- بی بەاکرنا خودانی: ل نک خودی و ل نک بەنییان ژی، لەو تو دی بینی خەلک ب تایبەتی یین جامیر، ب چاقه کئی نزم و بی بەا بەری خوۆ ددەنی، و باوەرییا خوۆ پی نائینن، و حەز ناکن کارین خوۆ یین گزنگ بیخەن دەستان، و گەلەک جارن ئەو دبنە پیترا نکین خەلکی، بەروفاژی مرۆقی چاک ئەوی خەلک هەمی حەز ژئی دکەن، و باوەرییا خوۆ پی دئینن، و ب چاقی ریز و ئحترامی بەری خوۆ ددەنی.

۹- ژیارا بینتەنگ: یان هەست ب بینتەنگییا ژیان، خودی دبیت: ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿۱۳﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿۱۴﴾﴾ (الانفطار: ۱۳-۱۴) یەعنی: هندی قەنجیکارن د خۆشییی دانە، و هندی سەرداچووبنە د ئاگری دانە.. و تو هزر نەکە ئەقە بەحسی رۆژا قیامەتی ب تئییە، نەخیر! ئەو بەحسی ژیانا دنیایی و ژیانا بەرزەخی و ژیانا دووماهییی پیکقەیه، د فان هەر سی ژیانان دا مرۆقی کاری وی قەنجی بت هەست ب خۆشی و دلفرەهی و نەمەتی دکەت، ئەگەر خوۆ د دنیایی دا دەستی وی ژ مالی یی قالا ژی بت، چونکی ئەو دزانت ئەو دووماهییی بو وی ل نک خودی هەمی خۆشییەکا بی دووماهییه، بەلی مرۆقی گونەهکار و سەرداچووی هەردەم یی بینتەنگە، ئەگەر خوۆ ئەو د خۆشییان ژی دا بت؛ چونکی ئەو دترست ئەف خۆشییه بو وی نەمینن!

۱۰- و دووماهییی مه دقیت بیژین: گونده شهیطانین ئهجان و بی عهقلین مروقان ل سهر خودانئ خو بسته دکهن، لهو دئ بینی ئهو ب ههمی ریکان دئینی دا خو بگههیننی، و وی پتر بیخنه بن دهستی خو، ب ریکا وهسواس و دودلییی، یان پتر شرینکرنا خرابیی ل بهر وی، یان رهزلیکرن و بندهستکرنا وی.. زانایهکی پیشییان دیژت: دهمی ئهز گوندههکی دکم، ئهز تهسیرا وی ل سهر ئهخلاقئ ژنکا خو و دهوارا خو د گهل خو دبینم! یهعنی: سهردهرییا ژنکا من و دهوارا من د گهل من دئیتته گوهورین.

باشزین دهرمانئ خوپاراسنا ژ بهلاین

پشتی مه هندهک ژ کارئ خرابئ گوندهی ل سهر دلی ب تاییهتی و ژيانا مروقی ب گشتی زانی، مه دقیت بیژینه وی پسپارکهری یی داخوازا دهرمانهکی دورست بو وی دهردی دکت یی ئهو پی موبتهلا بووی: ههچییی ژ مه بقیت دلئ خو و ژيانا خو یا تاییهت و یا جفاکی ژی د گهل خهلکی ژ بهلا و موصیبهتی بیاریزت، دقیت بهری ههر تشتهکی و هندی ژئ بیت ئهو خو ژ گوندهی بدهته پاش، بیی بهری خو بدهتی کانئ ئهف گوندهه یا بچوبکه یان یان مهزنه، یا تاییهته یان یا گشتییه، چونکی گوندهه ب چی رهنگی بت نیشانا بی ئهمرییا مروقییه بو وی خودایی یی ئهم ژ ههمی رهنگی گوندههان داینه پاش.. و چونکی ئهم دزانین کو مروث نهملیاکته، و ههر دئ کفته د گوندهی دا، دقیت ههر جارهکا ئهو کفته د گوندهی دا ههر زوی و بی قهمان و خوگیروکرن ئهو ل خو بزقرت، و گوندهها خو ب تهوی بشوت، و ژ دلهکی صافی

داخوازی ژ خودایی خو بکته کو ئه و گوندها وی ژئی بیهت، و وی ژ کار
 و تهئسیرا خرابا گوندههی بیاریزت، و تهگهر ئه و قئی چهندهی نهکته،
 دقیتت ئه و بزانت کو قهت یی پاراستی نابت ژ بهلا و موصیبهتان.
 و دا کو ئه م بشیین خو ژ گوندههی بیاریزین، دقیتت ب پرهنگ و
 جوینین وی دشارهزا بین..

پهنگ و جوینین گوندهان

مه گۆت: گهلهک پرهنگ و جوینین عقوبه و جزادانی ههنه سهرا
 کرنا گوندهان دگههنه مرۆقی، و جودابوونا عقوبههیان ژ بهر جودابوونا
 گوندهانه، و گونده ههمی د ئهصل و بناخهیی خو دا ئیک ژ دوپانه:
 یی ئیک: هیلانا وی تشتیه یی خودی فهرمان ب کرنا وی دای،
 ئهوا ب عهرهبی دیپژنی: (ترک مأمور).
 یی دوپ: کرنا وی تشتیه یی خودی فهرمان ب نهکرنا وی دای،
 ئهوا ب عهرهبی دیپژنی: (فعل محظور)^(۱).
 و گوندهها هیلانا (ئهمری) ل نک خودی ژ یا کرنا (نههی) مهزنتره
 سههلی کوری عهبدلاهی دیپژت: ((ل نک خودی هیلانا ئهمری مهزنتره
 ژ کرنا نههی؛ چونکی نههیا ئادهمی هاتهکرن ئه و ژ داری بخوت و وی
 ئه و خوار، ئینا خودی توپا وی قهبولکر، و ئهمر ل ئبلیسی هاتهکرن ئه و
 بو ئادهمی بچته سوجدی و ئه و نهچوو، قیجا ل گوندهها وی نههاته
 بوژین)).

---

(۱) د مفایی پازدی دا ژ (کورته مفا ژ کتیبیا الفوائد یا ئبن قهیمی) ئه م ل دۆر قی
 مهسهلی ئاخفتینه، بو ههچییی بقیت لی بزقرت.

ژ لایه‌کئی دی قه ئەف هەردو گونەهە ل سەر چار رەنگان دئینە
لێکفەکرن، ئەو ژێ ب کورتی ئەقەنە:

۱- گونەهێن د دەر حەقا خودانییە دا:

مەخسەد پێ ئەوه کەسەک هەندەک ژ وان سالدۆخەتین شاهانە و
خودانییە یێن کو بەس ب کێر خودی دئین بەدەتە خو، وەکی: خوداینی،
مەزنی، حوکمداری، د هەوارهاتنا بێگاگان، پەرستن.. و هتد، و ئەقەیه
ئەو شرکا مەزن یا کو بێی تۆبەیه‌کا دورست و ژ دل، چو جارن خودی
وی ژێ نابهت.

مەعنا: ئەقە مەزنتربین رەنگین گونەهانە، و هەر ژ قی رەنگییه بێی
زانینه‌کا دورست ژ خودی و کار و قەدەرا وی باخفت، یان ژێ ژ دره
ب ناقی وی باخفت، و ئەوی قی رەنگی گونەهی بکەت هەر کاره‌کی
باشی وی هەبت ژێ پویچ دبت و خودی ژێ قەبویل ناکەت.

۲- گونەهێن شەیطانی:

مەخسەد پێ ئەوه کەسەک چاف ل شەیطانی بکەت د وان
سالدۆخەتان دا یێن ل نک وی هەین، ژ وان یێن خودی و پیغەمبەری وی
-سلاف لی بن- بو مە گۆتین، وەکی: خۆمەزنکرن و دلرەشیی، خاپاندن
و فیلبازیی، شربنکرن خرابیی ل بەر خەلکی، فەرمانا ب بی ئەمرییا
خودی.. و هتد.

۳- گونەهێن هۆقاتی و دورندەیی:

و ئەقە ئەو سالدۆخەتن یێن ل نک دەههه و دورندەیتن هۆف هەین،
قێجا هەندەک کەس چاف لی دکەن، وەکی: زۆرداری و تەعدایی، ریتنا
خوینی، ژێستاندا مالی، خوارنا مافی کەسێن هەژار و لاواز.. و
هتد.

۴- گونه‌هین حیوانی:

و ئەفە ئەون یێن گریڤای ب دلچوونین نەفسا مروۆقی یا حیوانی
قە، ژ وان سالۆختین بو شههوتا زکی و ژۆرداتری دژقین، وهکی: زناپی
و ریک و دەسپیکین وئ، دزیی و تشتین وهکی وئ، بهخیلیی،
چریکی و حرصا ل سەر مال و مەنصبین دنیاپی.. و هتد.
و گونه‌هین پتر به‌لاف د ناه مروۆقان دا ژ قی رهنگینه، به‌لی دقیت
ئەم ژ بیر نه‌کهین کو ئەف رهنگی گونەهان (گونه‌هین حیوانی) ئەون یێن
گەلەک جارن به‌ری خودانی ددەنه هەر سێ رهنگین دی یێن گونەهان،
لهو دقیت سستی د دەر حەقا وان دا نه‌ئیتە کرن، و ئەو طاغوتین کەشن
و نوی یێن خوداینی هەمی یان هندهک دایه خو، و ئەو شه‌یطانین
مروۆقان ب فەند و فیلین خو دخاپینن، و ئەو زۆردارین ل سەر سه‌ری
خەلکی بووینه هوّف، دەسپیکا وان ژ گونەهەکا حیوانی یا بچریک
دەست پی کربوو.

گونه‌هین بچریک و گونه‌هین مەزن

دەمی مروۆف هزرا خو د هندی دکەت کو گونەه د بناخه‌پی خو دا
شکاندنا فەرمانا خودییه، هەر گونەهەکا هەبت ئەگەر چەندا بچریک ژ
بت، د چاڤین مروۆقی دا مەزن دبت، چونکی کرنا مروۆقی بو گونەه
نیشانا هندییه کو مروۆف سڤکیی ب گۆتتا خودی دکەت.. به‌لی د گەل
هندی ژ تشتین ناشکەرایه کو گونەه هەمی د مەزنی و کریتییا خو
دا هندی ئیک نینن، به‌لکی هندهک ژ هندهکان مەزنترن، وهکی نایه‌ته‌کا
قورئان ب خو ئیشاره‌تی دده‌ته قی چەندی دەمی دبیتت: ﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ

كَبِيرَ الْإِنْمِ وَالْفَوْحِشِ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ ﴿﴾ (النجم: ۳۲) یه‌عنی:
 ئەوین خۆ ژ گونەهین مەزن و کریتییان ددەنه پاش، گونەهین بچویک
 نەبن یین خودان پزڤییی ل سەر نەکەت، یان ھندەک جارین کیم دکەت،
 ئەقان د گەل کرنا واجباتان و خۆ دویرکرنا ژ ھەرامییی، خودی بو وان
 ژئی دبەت و وان ستارە دکەت، ھندی خودایی تەیه لیبۆرینا وی یا
 بەرفرەھە.

و ژ قی ئایەتی و گەلەک ئایەت و ھەدیسی دئ دئیتە وەرگرتن کو
 ھندەک کارین باش ھەنە ھەچییی وان بکەت خودی گونەهین وان یین
 بچویک بو ژئی دبەت، بەلی ل قییری مەسەلەکا گرنگ ھەیه دقیت ئەم
 خۆ لی ھشیار بکەین، دا وەکی گەلەک کەسان نەکەقینە خەلەتییی،
 ئەوین سستییی د کرنا گونەھان دا دکەن، و دلی خۆ ب ھندی خۆش
 دکەن، دبیتن: ئەم فلان کاری باش یی قورئانی یان ھەدیسی گۆتی دئ
 کەین، و ئەو گونەهین مە کرین ھەمی دئ بو مە ئینە ژبیرن!

جاری گەلەک ژ وان گونەھان یین خەلک دکەن، و ھزر دکەن ئەو
 ژ گونەهین بچویکن، ئەو ب خۆ ژ گونەهین مەزن، و ئەقە یا غەریب
 نینە؛ چونکی گاڤا گونەھ ل بەر مرۆقی بوو تشتەکی سڤک، و ئەو فییری
 کرنا گونەھی بوو دەمەکی درپژ پیقە ناچت گونەهین مەزن د چاقین وی
 دا دئ بچویک لی ئین، ما ھوین نابین گەلەک ژ وان تشتین ئەڤرۆ
 ل بەر مە بووینە تشتین عەدەتی، دەمەکی ل نک مرۆقین خودان عار
 گەلەک دکریت بوون؟ قیجا ھزر نەکەن گەلەک ژ وان گونەهین ھوین ھزر
 دکەن دبچویکن ل نک خودی و پیغەمبەری وی دبچویکن، گەلەک ژ وان
 تشتین ئەڤرۆ ل بەر مە ژ ئاڤ قەخوارنی ب ساناھیتەر لی ھاتین،
 د چاقین خودیناسان دا ئەو تشت بوون یین خودانی دبنە ھیلاکی!

پشتی قی هشیارکرنی، دقیت ئەم بزانی کو ئەو کارین ئایهت و
حه دیس دبیتن کو گونەهین بچویک پی دئینه ژبیرن، ل سەر سی دەرەجان
دئینه لیکفه کرن:

یا ئیکتی: ئەو کار ژ بەر نەبوونا ئیخلاصی ل نک وی کەسی یی
وان دکەت، یان ژ ی بەر بی سەر و بەری و نەدورستییا کرنا وی بو وان
کاران، ئەو ناگەهنه وی هیزی کو بشین چو گونەهان ژئ بەن، د گەلەک
حه دیسان دا هاتییه کو هندهک مرۆشان باشییان دکەن، وهکی: نقتیژ و
رۆژی و خواندنا قورئانی، بو نمونە، بەلی ئەو کاری وان بەۆستهکی
ب سەر سەری وان ناکهت، و خودی وی ل ناچاقتین خودانی ددهت،
قیتجا توچ دزانی کانئ ئەو کاری ته کری یی وهسایه یان نه؟

بەلکی ئەو دەرمانی تو قهخوی ب وی هیزی نەبت ئیشا ته ببهت!
یا دوینی: دبت ئەو کاری باشی مرۆف دکەت بگههته وی درهجی کو
گونەهین وی یین بچویک ژئ ببهت، بەلی پا ئەو نەشیتە گونەهین
مەزن، قیتجا یین بچویک چوون دی چ ل یین مەزن کەه؟

یا سییی: و بەلکی ئەو کار ب ئیخلاص و دورستییهکا وهسا
بیتەکر کو بشیت گونەهین بچویک و هندهک یان هەمییین مەزن ژ
ژئ ببهت، و ئەقەیه یی خودان پی سەرفەراز دبت، و خیری ژئ دبینت،
خودی وی ب رزقی مه هەمییان بکەت.

پشتی ژ ئەقا بۆری بو مه دیار بووی کو کرنا گونەهییه مەزترین
ئەگەر مرۆف د دنیا یی موبته لا بت، و باشترین و ب مفاترین دەرمان
ئەو مرۆف خو ژ هەمی رەنگین گونەهان بدەته پاش، و ئەگەر جارەکی
ئەو کەفته داقین گونەهەکی هەر زوی ئەو ژئ تۆیه بکەت، و ل خو
بزقرت و وان کارین باش بکەت یین گونەه پی دئینه ژبیرن، مه دقیت

به‌حسی هندهک ژ وان گونه‌هان بکه‌ین یین به‌لایب سهر خودانی دا دئین، و وی تووشی موصیبه‌تین مه‌زن د دنیا‌یی و ئاخره‌تی دا دکه‌ت؛ دا ئەم خو ژئی بدهینه پاش، و به‌لکی ئیک ژ شان گونه‌هان بت یین پسپارکه‌ری مه ژئی پی موته‌لا بووی، هیشی و دو‌عایا مه ژ خودی ئەوه ئەو (عافییه‌تی) ب رزقی مه هه‌میان بکه‌ت.

هزرا خه‌له‌ت ژ خودی

مه‌زنزین ده‌رده

پشتی مه به‌حسی ره‌نگ و جوینین گونه‌هێ کری، مه دقیت به‌حسی هندهک ژ وان گونه‌هین به‌لاف بکه‌ین، کو دبت ئیک ژ وان ئەو بت یا پسپارکه‌ر تووشبووی، و بوویه ئەگه‌ر کو ئەو پی موته‌لا بت و نه‌شیت خو ژئی خلاص بکه‌ت، وه‌کی وی د پسپارا خو دا گو‌تی..

مه‌زنترین گونه‌ه ئەوه هزرا مروّقی د ده‌ر حه‌قا خودی دا یا دورست نه‌ت، یه‌عنی: مروّف هزرا خه‌له‌ت ژ خودایی خو بکه‌ت، و ئاشکه‌رایه کو ئەقه ئەنجامی نه‌نیاسینا مروّقی یا دورسته بو خودی، ئەوی دورست خودایی خو نه‌نیاست، دی هزرتین خه‌له‌ت ژئی که‌ت، و ئەوی هزرا خه‌له‌ت ژ خودی بکه‌ت، ل دنیا‌یی و ئاخره‌تی دی خوساره‌تان بت، وه‌کی خودایی مه‌زن دبیژت: ﴿وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَيْفًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾ وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٤﴾﴾ (فصلت: ۲۳-۲۴) یه‌عنی: به‌لکی هه‌وه هزر دکر کو خودی گه‌له‌کی ژ کریارتین هوبن دکه‌ن نزانت. و ئەو هزرا هه‌وه یا خراب یا کو هه‌وه ب خودایی خو دهر هوبن تیرن، قیجا هوبن ئەفرۆ بوونه ژ زیانکاران.

معنا: دهمی وان سالوځه تهک ب دورستی ژ سالوځه تین خودایی خو نه زانی کو (زانینا وی یا بهر فرهه ب هه تر تشته کی مروف دکهن)، وان هزره کا خه له ت ژئی کر دهمی هزر کری نهو دشین هندهک تشتان بکن بیی خودی ب وان بحه سییت.

ژ بهر قی چهن دی ئیکه مین تشتی واجب ل سهر مروقی نهوه نهو خودایی خو ب دورستی نیاست، و سالوځه تین وی بزانت، و ژتیده ری مه یی ئیکانه بو نیاسینا خودی ب ذات و صیفاتین وی قه گوئنا وییه د قورئانی دا، و گوئنا پیغه مبه ری وییه -سلاف لی بن- نهوا د سونه تا دورست دا بو مه هاتییه قه گوهاستن، و هه ری ئیکی ب ریکه کا دی نیاسینا وی بخوازت نهو وی ب دورستی نیاست، بهلکی نهو دی هزره کی وه سا ژ وی که ت یا د گهل که مالا وی یا پیروژ نه گونجت، و دژی ناف و سالوځه تین وی بت، و گومان تیدا نینه نهف هزرا خه له ت یا نهو ژ خودایی خو دکه ت دی بته نه گه را هن دی نهو د ژبانا خو هه مییی -نه یا هزی و دینی ب تنی- دا ژ ده سپیکه کا خه له ت ده ست پی بکه ت، و دورست نه چته ری، و کهنگی هه وه دیتییه دووماهییا وی کهسی یا دورست بت نهوی هه ر ژ ده سپیکی خه له ت چوویه ریکی؟!

د نایه ته کی دا خودایی مه زن به حسی وان که سان دکه ت یین هزرا خه له ت ژ خودایی خو دکهن، و گه فه کا دژوار ل وان دکه ت ده می دبیرت: ﴿الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٦﴾﴾ (الفتح: ٦) یه عنی: نهو یین هزره کا خراب ژ خودی دکهن.. عه زاب و نهو تشتی وان پی نه خو ش بت بو وان بت، و غه زه با خودی و دیرکه فتنا ژ ره ما وی بو وان بت، و خودی ئاگری جه نه می بو وان ناماده کرییه، و نهو پیسه جهه یی نهو دی چنی.

و ئەو كەسپىن ئەف ئايەتە ئىشارەتە ددەتە و قى گەفا دژوار لى دكەت، ئەو كافر و منافق بوون بىن هزر كرى كو خودى پىغەمبەرى خو و وان خودان باوەرپىن د گەل دا ب سەرنائىخت، و پىشتەقانىيا وان ناكەت، و دىنى خو زال ناكەت.. مەعنا دەمى وان ئىك ژ سالۆخەتپىن خودى ب دورستى نەنىاسى كو پىشتەقانىيا وى يا بەردەوامە بو پىغەمبەرى و خودان باوەران، وان هزر كر هەر جارەكا خودان باوەر و كافر د شەپەكى دا گەهشتە ئىك، كافر ژ بەر هىزا وان يا ماددى و هژمارا وان يا زىدە دى ب سەركەفن، و موسلمان دى شكپىن، و قى هزرا خەلەت ئەو بو هندى پالدان كو باوەرىيى ب ئىسلامى نەئىنن، قىجا هەندەك ژ وان خو ل پشت پەردەيى نىفاقى قەشارت، و هەندەك ژ وان كوفرا خو ئاشكەرا كر، و قى دەسپىكا وان يا خەلەت د دنيايى دا ئەو گەهانەنە دووماهپىيەكا خراب، كو شكەستن ورەزىلى بوو، و ل ئاخەرەتە ژى ئەو گەهانەنە دووماهپىيەكا خراب كو جەهنەم بوو.

ژ ئەفا بۆرى بو مە دئىتە زانىن كو هەر جارەكا مرۆقى سالۆخەتەكى ب تنى ژى ژ سالۆخەتپىن خودى ب دورستى نەنىاسى، ئەو دى بەرى خودانى دەتە هزرا خەلەت ژ خودى ئەوا سەرى دكېشتە تىچوونى ل دنيايى و ئاخەرەتە. و دبت ئەو هزرا خەلەت هەندەك جاران بەرى خودانى بەتە شركى، رىمەتپىيى، بىدەئى.. يان گونەهە و خرابىيى.

بەرى خو بەدە وان كەسان ئەو پىن د عىبادەتە دا واسطەيەكى دئىخەنە د ناڤهەرا و خودى دا، وەكى ئەهلى جاهلىيەتە ژ موشرک و كافران ئەو پىن هەندەك خوداوەندپىن ژ درەو دئىخستە ناڤهەرا خو و خودى دا و دگۆتن: هەما ئەم پەرسنا وان دكەپىن دا ئەو مە نىزىكى خودى بکەن.

یان ئه‌هلجی بیدعه و ئه‌هوانان ئه‌وین هندهک وهلی و چاک و قه‌بر و مه‌زاران ژ نه‌زانین دئیخنه د ناڅبه‌را و خودی دا د کرنا دو‌عیان دا، و دبیتن: ئه‌م هه‌وارین خو دگه‌هینینه شان دا ئه‌و جاهی خو یی بلند ل نک خودی بو مه بکه‌نه واسطه، به‌لکی خودی مه بده‌ته ب خاترا وان و وی بو مه بکه‌ت یا مه دقتت.

یان ئه‌هلجی گونه‌هی ئه‌وین لایی ره‌حمی ب تنی ل نک خودایی خو دبینن، و ژ بیره خو دبه‌ن کو خودایی وان یی عه‌زاب دژواره ژی، قیجا ئه‌و ب که‌یف و پشتراستی فه قه‌ستا هه‌می ره‌نگین گونه‌هان دکهن، و هه‌را تویی ناکه‌ن، ب هیجه‌تا هندئ کو مانی خودی یی ب ره‌حمه، و وی چو مننه‌ت ب طاعه‌تی مه نینه.

و هوسا هه‌ر کیماسی و (خه‌له‌له‌کا) دکه‌فته د نیاسینا مرۆقی دا بو خودی، دبه‌ته ئه‌گه‌ر کو ئه‌و هه‌زه‌کا خه‌له‌ت ژ وی بکه‌ت، ئه‌و هه‌را به‌ری وی دده‌ته کار و کربار و ره‌فتاری نه‌دورست.

د نایه‌ته‌کی دا خودایی مه‌زن ئیشاره‌تی دده‌ته وی ئه‌گه‌را سه‌ره‌کی یا د پشت شرکا موشرکان را هه‌ی و دبیتت: ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحٰنَهُ وَتَعَالٰی عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾ (الزمر: ٦٧) یه‌عنی: وان موشرکان ب دورستی خودی نه‌نیاسییه، و وان ئه‌و ب تمامی مه‌زن نه‌کرییه وه‌کی ئه‌و یی ژ هه‌ژی، و ئه‌و ئه‌وه یی ژ به‌ر شیانا خو یا مه‌زن عه‌دری هه‌مییی پرژا قیامه‌تی ب مسته‌کی دگرت، و عه‌سمان د ده‌ستی وی یی راستی دا دپیچایینه.. وان ئه‌ف ژ خودایی خو نه‌زانیییه، له‌و وان د گه‌ل وی په‌رستنا وی تشتی کر یی نه‌ مفای و نه‌ زیانی نه‌گه‌هینت، و وان هندهک ئافراندی ئینانه ریتزا ئافراندهری، و خودی یی پاک و پیروژ بت ژ وی شرکا ئه‌و دکهن. و

ژ څی نایه تی دئیته زانین کو: نه گهر وان خودای خۆ ب دورستی نیاسیبا وان چو شریک بو وی د پهرستنې دا نه ددانان. ول سهر څی بناخه یی گشتی تو ههر کهسه کی ژ ریکا راست لادهت قیاس بکه، څیجا لادانا وی یا مهزن بت یان یا بچویک بت، و نه وی بقیته خۆ ژ لادانین چهپ و خوار بده ته پاش، دقت بهری ههر تشته کی هزرا خۆ د دهر حهقا خودای خۆ دا راست بکهت، و هزرا وی راست نابت نه گهر نه وی ل سهر زانینه کا دورست نه دانت.

گوټنا بی زانین ل سهر نافی خودی

مه زانین خرابیه

ل سهر بناخه یی څی گونه ها مهزن نه وا مه به حس ژتیکری، خرابیه کا دی یا مهزن دئیته ئافاکرن نه وی ژی نه فهیه: نه و مروڅی هزرا خه لهت ژ خودی دکهت، ژ نک خۆ و بی زانین د دهر حهقا خودی دا دئاخفت، و ژ دوه ل سهر نافی وی دئاخفت، تشتی دبه نه گهرا هندی کو گه لهک جارن نه و خودی د چاقین خه لکی دا کریت دکهت و دشکینت. و مه ته لا فی خرابیه یی (گوټنا بی زانین د دهر حهقا خودی دا) و وی گونه ها مهزن یا بوری د گه ل مه (هزرا خه لهت ژ خودی)، وه کی مه ته لا کرن و به لافکرنا بیدعی و یا گونه هیه، هندهک زانیا ن مه یین به ری دگوټن: ((ابلیس ژ گونه هی پتر هز ژ بیدعی دکهت؛ چونکی دبت نه وی گونه هی دکهت هزرا تویه کرنی بکهت، به لی نه وی بیدعی دکهت هزرا تویه کرنی ناکهت)).

بوچی؟

چونکی بیدعهچی هزر ناکهت ئەو یی کارهکی خراب دکهت، قیجا
 بوچی ژێ تۆبه بکهت؟ نه وهکی گونیهکاری ئەوی باوهر دکهت کو ئەو
 تشتهکی خراب یی دکهت، و مروّف ژ تشتهی خراب تۆبه دکهت، و
 گهنههکار بارئ خو گران دکهت لهو تو دبینی ئەو گاقتین خو ل سه ر ریکا
 چونا بهر ب خودئ شه گه لهک هیدی هیدی دهاقیت، بهلی مروقی
 بیدعهچی نه ب تنئ چونا وی ل سه ر ریکا بهر ب خودئ شه یا سسته،
 بهلکی ئەو ل سه ر ریکا خه لکی ژێ دروینته خواری و وان ژ چوونی
 سست دکهت، و بهرئ وان ژ ریکی ددهته پاش!

ئەو کهسی هزرا خه لهت ژ خودئ بکهت -وهکی مه گوئی- ژيانا خو
 ل سه ر بناخهیهکی نه یی دورست ئاقا دکهت، لهو خوسارهتی ب دهست
 شه دئیت، بهلی دبت ئەف خوسارهتیبه یا تایبهت بت ب وی شه، نه
 وهکی وی کهسی یی بی زانین ل سه ر ناقتی خودئ دئاخفت، و ژ نک خو
 د ده ر حه قا خودئ و ناڤ و سالۆخهتین وی دا خه بهر ددهت، جاری ئەشه
 ژێ وهکی یی بوئی خو خوسارهت دکهت؛ چونکی هزرا خه لهت ژ خودئ
 دکهت و دبیزت، و زیدهتر ژێ ئەو قئ هزرا خه لهت د کراسئ زانینی دا
 پیشکیشی خه لکی دکهت، و ژ وان دخوازت ئەو قه ناعهتی پی بینن، و
 وی وهک راستیهک بزائن، و ئەو دهستهکین بیدعهچی د چارچوو شه یی
 عه قیدئ دا، یین ل درژیبا دیروکا ئیسلامئ پهیدا بووین، وهکی:
 خوارج و موعتهزله و موعه ططیله و موشه بیههه.. هتد پهیدا بووین،
 ئەو ل سه ر بناخه یی قئ خرابییا مه زن هاتبوونه دانان، وان گوئنتین خو
 د ده ر حه قا خودئ و ناڤ و سالۆخهتین وی دا نه ژ کیتاب و سوننه تی
 بهلکی ژ عه قلی خو یی خاڤ وهگرتن، و هزرا خراب ژ خودئ کر، و
 خه لهت چوونه ری، و ئەو ب قئ چه ندئ ب تنئ رازی نه بوون، بهلکی

وان کار بو هندی کر کو ئه و شان گوټتین خو د ناف ئوممه تی ژی دا به لاث کهن، دا هزر و بیرین وان بگوهورن، و قی چندی مه زنتین خرابی د ناف ئوممه تی دا پهیدا کر، ئه و خرابییا حه تا قی گاخی ژی کاری خو یی خراب ل سهر گه لکه وان کس و کو م و دهسته کان هه ی یین ب ناخی ئیسلامی دناخن و کاری بو دکهن.

له و مروقی حه ز بکه ت موپته لا نه بت، دقیت خو ل قی مه سه لی ژی هشیار بکه ت، بی زانین د دهر حه قا خودی دا نه ناخت، و گوهدارییا وان کسان ژی نه که ت یین بی زانین د دهر حه قا خودی دا دناخن. و هه ژیه بیژین کو ناختنا بی زانین د دهر حه قا خودی دا دو چه قین سه ره کی ژی دچن:

چه قی ئیکتی: مروف دوبر ژ کیتاب و سونه تی و ل دویف عه قل و تیگه هشتنا خو، به حسی ناف و سالوخه تین خودی بکه ت، وه کی مه به حس ژی کری.

چه قی دویتی: مروف بیی ده لیله کی دورست و ل دویف گیولی خو شریعت و قانونه کی بدانت، و بیژت: ئه قه یه یا خودی گو تی و حه ز کری ئه م ل دویف بچین و کاری پی بکه یین. ئه قه هه ردو بناخه نه د ئاقرن و به لاکرنا خرابییا دا.

زۆرداری ده رگه هنی خرابیین مه زنه

خودی عه رد و عه سمان ل سهر دادیسی داناینه، و وی پیغه مبه ر و کیتابیین خو ژی هه می بو هندی هنارتینه دا خه لک دادیسی ب کار بین، وه کی وی ب خو گو تی: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ

أَلْكَتَبَ وَالْمِيزَانَ لِيُقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ﴿٢٥﴾ (الحديد: ٢٥) يه‌عنى: ب راسىتى مه پيغهمبه‌رين خو ب ده‌ليلين ئاشكه‌را هنارتن، و كيتاب ب ئه‌حكام و شريعت شه مه د گهل وان ئينا خوارى، و مه تهرازى ئينا خوارى؛ دا مروث ب داديبى سهرده‌رئيبى د گهل ئيك و دو بكه‌ن. ژ بهر قى چه‌ندى زوردارى و ستم ل نك خودى مه‌زنترين گونه‌هه ژ لايى مروقى شه دئيتنه‌كرن، چونكى ئهو وى بناخه‌بى دل‌ه‌قينت يى هه‌بوون ل سهر هاتيبه ئا‌فاكرن!

و ئه‌گهر ئهم باش هزرا خو د وان گونه‌هان دا بكه‌ين يين ل سهر رويى عه‌ردى مه دئيتنه‌كرن، و ئهم وان هه‌ميبان ب وينه‌بى خانيبه‌كى ته‌شيبه - بكه‌ين، ئهم دى بينن زولم و زوردارى ئهو ده‌رگه‌هى ئيكانه‌به يى به‌رى مروقى دده‌ته وى خانى، له‌و ئهم دببينن ئيسلام زولم و زورداربى ب ره‌نگه‌كى گه‌له‌كى كريت نيشا مه دده‌ت؛ دا ئهم خو ژئ بده‌ينه پاش.. و ئه‌گهر ئهم ل بيرا خو بينينه شه كو ئيسلامى د شريعتى خو دا پاراستنا پينج تشتان فهر ديتيبه، و پاراستنا وان ژ مه‌خسه‌دين شه‌رى هژمارتيبه، يين كو دين د بنيات دا بو پاراستنا وان هاتى، و گه‌له‌ك جارن كتيبىن شريعتى ناقى: (مقاصد الشرع) يان (الضروريات الخمس) ل سهر ددانى، مه گوت: ئه‌گهر ئهم بيرا خو ل ثان ههر پينج تشتين فهر بينينه شه، دى بو مه ئاشكه‌را بت كو - ب ديتنا ئيسلامى - دريژكرنا ده‌ستى زوردارى ل سهر وان، بناخه‌به د به‌لاشكرنا خرابكارى و فه‌سادى د ناڤ جقاكا مروقان دا، و ئه‌وه پتر ژ ههر تشته‌كى مروقان تووشى به‌لايى دكه‌ت، له‌و ئيسلام ب توندى ريكى ل قى زورداربى دگرت، دا مه‌صلحه‌تا مروقان يا دينى و دنيايى پاراستى بمينت.

و ئەو ھەر پېنج تاشتین ھەر ئەڤەنە: دین، گیان، نفس، عەقل، و مال.

و ھەتا دین پاراستی بمینت ئیسلامی ژ لایەکی ڤە ژ گونەھین مەزن حسیب کر کو مروڤ ھزرا خەلەت ژ خودی بکەت، و ژ نک خو ل سەر ناڤی وی باخفت -وھکی بۆری د گەل مە-، و ژ لایەکی دی ڤە جیھاد ڤەرکر؛ دا تەعدایی ل سەر باوھریبا دورست نەئیتە کرن.

و بو پاراستنا رح و گیانی مروڤی ئیسلامی کوشتن ژ گونەھین مەزن ھژمارت، و شریعەتی تۆلفە کرنی یان (قیصاصی) دانا. و بو پاراستنا نفس و نەسلی مروڤان ئیسلام (زنايي) ژ تاوانین مەزن دینت، و جزایەکی دژوار بو وی کەسی ددانت یی ب نک ڤی تاوانی ڤە بچت.

و بو پاراستنا عەقلى ئیسلامی ھەر خواری و ڤەخوارنەکا عەقلى بھت یان تیک بدەت ھەرامکر، و ئەوی پی ل ڤی ھەرامی بدانت جزایی جەلدەدانی دانا سەر.

و بو پاراستنا مالی ھەر ریکەکا نە یا دورست بت بو بدەستڤە ئینانی ب تاییەتی دزی، ئیسلامی ژ گونەھ و تاوانین مەزن ھژمارتن، و جزایەکی دژوار ژی، کو برینا دەستیە، بو ڤی تاوانی دانا.

و ھکی ئەم دینین ئەڤ تاوانە پیکڤە ل بن ناڤی زۆرداریی کۆم دبن، لەو (زۆرداری) د شریعەتی ئیسلامی دا، وەک تاوانەکا مەزن ژ لایی گونەھی ڤە، و بەرفرەھ ژ لایی مەعنايي ڤە، دئیتە نیاسین.. و ژ بەر کو پشکا مەزنا گونەھی یا مروڤ د ژيانا خو دا پی موبتەلا دبن، ژ چارچووڤەیی ڤی زۆرداریی دەرناکەڤت، مە دڤیت ل ڤیری ب کورتی بەحس ژی بکەین، و ژ بەر کو مە بەری نوکە د ھەردو ناڤرین بۆرین دا،

بهحسی پشکا ئیکئی ژ قئی گونههی کرپیه، ئەم دئی ژ پشکا دویئ دەست
پئی کهین، کو زۆرداریا ل سەر رحییە.

زۆرداریا ل سەر رحی

کریتترین رهنگی زۆرداریی ل نک هەر کەسەکی عەقلەکی دورست
هەبت، زۆرداریا ل سەر وی رحییە یا خودی دای، ژ بەر کو هەر
تشتەکی د قئی دنیا یی دا هەبت بەلکی بیته بەدەلفەکرن ب تنی رح تی
نەبت، کەس نەشیت وی بەدەل فەکەت، و ئەو رپبازا خودی د دنیا یی دا
بو رحی دانای ئەو ئەو بو هەر کەسەکی جارەکا ب تنی دئیتەدان، و هەر
جارەکا ئەو چوو یان هاتەبرن، ئەو قەت نازقرتە قە، و چونکی دانا رحی
ب ئەمری خودی ب تییە، دقیت برنا وی ژی ب وی ب تنی بت، و
کەس تیکەلی وی چەندی نەبت، و هەرچەندە وی د قەدەرا خو یا ئەزەلی
دا هەندەک شیان د برنا رحی دا یا دایە مرۆقی ژی، بەلکی وی ئەف کارە
ژ مرۆقی حسیب کرپیه تاوانەکا مەزن یا دقیت ئەو خو نیزیبک نەکەت،
و وی حوکم دایە کو هەچی ب قەصد قئی تاوانی بکەت ئەو دئی خو
تووشی جزایەکی دژوار کەت، دەمی گۆتی: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا
فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَعَذَابُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَلَعْنُهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿۹۳﴾
(النساء: ۹۳) یەعنی: هەچی تەعدایی ل خودان باوەرەکی بکەت و
ژ قەستا و بی حەق وی بکوژت جزایی وی جەهەنمە، هەر و هەر ئەو دئی
تیدا بت، د گەل غەزەبا خودی و دەرکەفتنا ژ رەحما وی، و خودی
دژوارترین عەزاب بو وی نامادەکرپیه ژ بەر قئی تاوانا مەزن یا وی
کری..

و ژ بلی قی جزایی کو دئی ل ئاخره تی گهته وی، و هتا خه لک
 خو ژ قی تاوانی بدنه پاش، شریعه تی جزایه کی دی یی دنیا یی ژی دانا
 سه ر وی ئه و ژی ئه قه یه ئه و بیته کوشتن، ئه گه ر مرو قین کوشتی داخوازا
 قی چندی بکه ن و ل وی نه بو رن، و ئه قه یه یا قورئانی نائی
 (قیصاصی) ل سه ر دانای، و وه کی ئاشکه را ئه و هقی مرو قین
 کوشتیه، له و ا ئه و دشین وی داخوازا نه که ن و ل کوژه کی بو رن.

و ژ بلی هقی خودی ئه و ی ل ئاخره تی ب چو نا کوژه کی بو
 جه نه ممی دئیه ستان دن، و هقی مرو قین کوشتی ئه و ی ل دنیا یی
 ب کوشتنا کوژه کی دئیه ستان دن، هقه کی دی دمینت ئه و ژی هقی
 کوشتی ب خو یه، و ئه قه ژی ل ئاخره تی ژ کوژه کی دئیه وه رگرتن، قیجا
 ئه گه ر کوژه کی ژ دل تو به کر و ژ کار ی خو په شیمان بو و، و خو ب ده ست
 مرو قین کوشتی فه به ردا؛ دا ئه و بکوژن، یان لی بو رن ئه گه ر وان قیا،
 هنگی هقی خودی ب تو بی، و هقی مرو قین کوشتی ب تولفه کرنی
 یان لی بو رینی رادبت، و هقی کوشتی ب خو دمینت، ل قیامه تی خودی
 ژ قه نجییا خو هند دئی ده ته وی هتا ئه و ل کوژه کی خو بو رت، قیجا نه
 هقی قی به رزه دبت، و نه تو یا قی زه عی دبت.

و هندی هند تاوانا کوشتنی یا مه زنه، خودایی مه زن د ئایه ته کی دا
 کوشتنا مرو قه کی بی گونه دئینه ریزا کوشتنا مرو قان هه مییان، ده می
 دبیزت: ﴿ مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أُوْ
 فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا ﴾
 (المائدة: ۳۲) یه عنی: ژ به ر قی تاوانا کوشتنی مه بو سرائیلییان کره
 شریعه ت کو هه چییی نه فسه کی بی تولفه کرن، یان ژ به ر کرنا
 خرابکارییی و دوژمناتییا شریعه تی خودی ل دنیا یی بکوژت، هه ر وه کی

وی مروّف هه می کوشتین، و هه چییی خو ژ کوشتنا نه فسه کا خودی
 حه رام کری دا پاش هه ر وه کی وی مروّف هه می زیندی کرین.
 ل سه ر قی بنا خیی دقیت مروّف گه له ک و گه له ک یی هشیار بت،
 و قه ت خو نیزیکی قی رهنگی زوردارییی نه که ت، و کاری بو هندی
 بکه ت کو ئه و ژ دنیا یی ده رکه فت بیی کو خوینا مروّفه کی بی گونه ه
 ب ده ستین وی قه بت؛ دا ل دنیا یی و ئاخره تی شه رمزار نه بت، چونکی
 د حه دیسه کا دورست دا یا بوخاری و موسلم ژ عه بدلاهی کوری
 مه سه وودی قه دگوه یزن هاتییه کو: ((ئیکه مین تشتی مه حکه ما وی
 د گه ل مروّفان دئیته کرن روژا قیامه تی، خوینه)). مه عنا: به ری هه ر
 تشته کی حه قی خوینی دئیته وه رگرتن، و خوساره تی بو وی بت یی وی
 روژی دئیت و خوینا خه لکی د ستوی وی دا، ئه و دی چاوا شیت
 ده بندارین خو رازی که ت، و ده ستین وی دقالا!؟

زورداریا ل سه ر نفشی یان نه عدا یا ل سه ر نامویسی

ته عدا یا ل سه ر نامویسی، کو دبه ته ته عدا یی ل سه ر نفشی مروقی،
 ژ بهر کو (نه سه ب) تیکه لی ئیک دبن، و حه ق و حوقوقین خه لکی
 دئینه بهرزه کرن، و پاقری و ته نا هییا مالان دئیته خراب کرن، گه له ک یا
 جودا نینه ژ ته عدا یا ل سه ر رحی. ئیمام ئه حمه د دبیزت: پشتی کوشتنا
 نه فسی ئه ز تشته کی ژ زنا یی مه زنتر نابینم، و خودی حه رامییا وی
 ته نکید دکه ت ده می دبیزت: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ
 النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾ يُضَاعَفْ لَهُ

أَلْعَدَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٨﴾ (الفرقان: ٦٨-٦٩) يهعنى: و
 ٲهون ٲن تهو حيدا خودى دكهن، و ژ بلى وى دوعايان ژ كهسى دى ناكهن و
 په رستنا كهسى ژى ناكهن، و وى نهفسى ناكورژن يا خودى كوشتنا وى
 حهرامكرى، وهسا تى نهبت ٲهو وى تشتى بكهت كو خو ٲى هپژاى
 كوشتنى بكهت، و زنايى ناكهن، و ههچيى وه بكهت ٲهو ل ٲاخره تى
 دى گههته جزايى خو. رورژا قيامه تى عهزاب دى بو وى دوقات بت، و
 ٲهو رهزبل و بى بها ههر و ههر دى مينته تيدا.

و وهكى ٲم دبنيبن خودايى مهزن د قى ٲايه تى دا ملئ شركى و
 كوشتنى و زنايى دا د گهل ٲيك، و ٲهو وهكى ٲيك هژمارتن، و جزايى
 وان يى ٲاخره تى ژى كره ٲيك جزا كو ههرمانا د وى عهزابى دايه
 يا ل سهر وان دٲيته دوقاتكرن. و دقٲيت ٲم ژ بير نهكهين كو جزايى قان
 ههرسى گونههان يى دنيايى ژى ٲيكه كو كوشتنه.

و دا كو تاوانا زنايى د چاقين خهلكى دا كريت بت، د ٲايه تهكا دى
 دا خودايى مهزن دببٲت: ﴿وَلَا تَقْرُبُوا الزَّيْفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾﴾
 (الإسراء: ٣٢) و وهكى ٲم دبنيبن ٲهف ٲايه ته خودان باوهران دده ته
 ٲاش كو ٲهو ٲيزيكى زنايى ببن، مهعنا: نه بهس چى نابت ٲهو قى
 كارى بكهن، بهلكى ههر تشته كى وان ٲيزيكى وى ژى بكهت دقٲيت ٲهو
 نهكهن، ٲشتى هنگى ٲايه تى ٲاشكهرا كر كو قى كارى دو گرفتار ييى خو
 هه نه:

يا ٲيكى: ٲهو (فاحيشه يه) و (فاحيشه) د زمانى عه ره بان دا بو
 وى تشتى دٲيته گون يى كريتيا وى گه هشتيه دووماهى دهره جه،
 يهعنى: كريتى ژ ويرى وٲقه تر نهبت!

يا دوپين: ٺهو ڀٽڪه ڪا خرابه، و ٺاشڪه رايه ڪو هه چيبي ل ڀٽڪه ڪا خراب بچت، ٺهو ڀٽڪ دئي بهري وي دهته دووماهي و ٺهه نجامه ڪي خراب.

مهعنا: ٺهه گهر مرڻف بدهته عهقلي خو، و هزرا خو د قئي تاواني دا بڪهت، دئي بينت ٺهو ژ دو لايان ٺه يا خرابه:

ژ لايي وي ڪاري دٽيه ڪرن ب خو ٺه، چونڪي ٺهو زوردار بيه ڪا مهزنه ٽيڪه مين جار ل سهر بهايين جفاڪي، پاشي ل سهر حورمه تا ماله ڪي، پاشي ل سهر مافي ڪه سه ڪي، و ٺهو ژ بنبرنه بو وي ستوينا مه صلحه تا مرڻقان خو ل سهر دگرت ڪو پاراستنا پيروزييا مالييه ٺهوا دبت ه لنبه يا سه ره ڪي د قائم ڪرنا ديوازي جفاڪي دا.

و ژ لايي وان ٺهه نجامين وي رانڪه ره ٺهه بين ب دويش قئي ڪاري دا دئين، ژ خراب ڪرنا ڙنڪي بگره، ٺهوا ههر جاره ڪا خراب بوو ڙيائي هه ميبني د گهل خو خراب دکهت، و هه تا تو دگه هييه خراب ڪرنا وي سيسته مي يي زيده بوونا جيهانان مرڻقان ل سهر هاتييه ٺاڻاڪرن، و گوهورينا وي ب سيسته مه ڪي وه سا يي گهله ڪ حيوانهت ب خو ڙي پي رازي نه بن! ژ بلي وي بي باوه ريبيا د ناف خه لڪي دا به لاف دبت، و وان ٽيشين زيده دبن، و وي ٺابورا زه عي دبت، و وي نه سه با شيلي دبت، و وي دلمان و ليڪه فتن و هه تا ڪوشتن پيدا دبت.. و گهله ڪ ٺهه نجامين دي بين خراب ڪو ٺهه نه شيتين هه ميبان ل ڦيري به ڙميرين.

د ٺايه ته ڪي دا خودايي مهزن به حسي وان خودان باوه ران دکهت ٺهون ٽيفله جي دببن، و ٽيفله ح سهر ڪه فتن و ب دهسته ٽينانا مه خسه د و مرادتيه، يه عني: به حسي وان ڪه سان دکهت يين ڪو د دنيا يي و ٺاخه تي دا دگه هنه مرادين خو، و ب سهر دکه ٺن، خودايي مهزن چهند

سَالُوْخَه تَه كَيِّن وَا ن دَه ژَمِيْرَت و ئِيَك ژ وَا ن ئَه قَه يَه: ﴿وَالَّذِيْنَ هُمْ لِفُرُوْجِهِمْ حَفِيْظُوْنَ﴾ (المؤمنون: ٥) يه عني: ئه وِيِن نامويسا خو دپاريزن، مه عنا: زنايي ناكهن.. و ژ قِي دئيه زانين كو ئه و ژن و ميِرِيِن قه سِتا قِي فاحيشي دكهن، و خو ژ قِي كرتيبيي نه دهنه پاش، ئه و نه د ژيانا خو دا و نه ژي پشتي مرنا خو ب مراد ناكه فن، و ما چاوا ئه و كه س دي ب مراد كه فت يي خو شييا خو ل سهر غشي و خيانه تي و ته عداييا ل سهر حه قِي كه سه كي يان ماله كي يان جفاكه كي ئا فا دكه ت؟

و تشتي ژ هه مييي كرتتر د قِي فاحيشي دا، يي كو واقعي بنه جه كرى ئه وه، كرنا قِي كاري دبه ته ده ين ل سهر خوداني، و گرفتارييا مه زن ئه وه ئه و ده ينه كي ب ريبايه ژي! يه عني ئه و كه سي ل دويش فاحيشي و نامويسا خه لكي بگه رپيت، و به لكي زه حمه تي ژي ب قِي كاري شه ديبت، و سه فه ري بو دكه ت و مالي خه رج دكه ت، ئه ف كاره ب ساناهي و بي زه حمه تا سه فه ري و خه رج كرنا مالي دي د گه ل مال و نامويسا وي ئيه كرن! وه كي كوشتني، ما د كه فن دا نه هاتييه گو تن: مزگينييا كوشتني بده وي يي كوشتني دكه ت؟

هندهك ژ كرتييا قِي تاواني:

ده مي پيغه مبه ر -سلاف لي بن- به حسي وَا ن تاوانان دكه ت يين شريعه تي حوكمي كوشتني ل سهر خودانان داناي، ژ وي كه سي ده ست يي دكه ت يي ژن ئينا بت يان شوي كر بت و زنايي بكه ت (الشيبي الزاني) و ئه شه ژ به ر هندييه -وه كي زانا ديژن- چونكي دبت ئه و به لا فترين تاوان بت د ناف خه لكي دا، و دبت د ناف مرو فان دا گه له ك كه س هه بن وي وه ك تاوانه كا زيده كريت نه بينن؛ چونكي پتر جاران ئه و ب رازيبونا هه ردو لا يان دئيه كرن، يه عني: ژ سه ره قه سه ره قه مرو ف

دبیژت: هەر وهکی چو تهعدایی تیدا نینه، بهلی ئه‌و ب خو ئه‌گهر مروڤ
 باش هزرا خو تیدا بکهت دئ بینت مه‌زترین تهعدایی تیدا هه‌یه،
 چونکی ئه‌و کهسی بهر ب زنايي ڤه دچت ئیکه‌مین ته‌عداییا ئه‌و دکهت
 ئه‌و ئه‌خلاقئ کهسی به‌رانبه‌ر (ژن بت یان می‌ر) خراب دکهت، و به‌ری
 وی دده‌ته دزییی و خیانه‌تی و غشی، و ئه‌و وی به‌رئاتاف دکهت، و
 مه‌خسه‌دا مه‌ب ئاتافی ل ڤییری غه‌زه‌ب و له‌عنه‌تا جفاکئییه، چونکی
 ب دیتنا مروڤین ساخه‌م ئه‌و کهسی به‌ر ب ڤی کاری ڤه دچت مروڤه‌کی
 تاوانبار، و باشترین ده‌لیل ل سه‌ر ڤی چهندي ئه‌وه ئه‌و ب خو ڤه‌بو‌یل
 ناکهت ئه‌ف کاره د گهل ئیک ژ خه‌لکی مالا وی بیته‌کرن.. باشه ئه‌گهر
 ئه‌و کاره‌کی باش و خوشه بوچی ئه‌و خه‌لکی مالا خو ژئ بیبار دکهت؟
 پشتی هنگی ئه‌و ته‌عداییه ل سه‌ر نفشی مروڤان ژئ، و دبته ئه‌گهر
 کو ئیک ژ دو تاوانان د گهل نفشی بیته‌کرن: کوشتن یان تیکه‌لکرن،
 ئه‌گهر ژ نه‌جمی ڤی کاری کریت زارۆکه‌ک چیبوو پرپارا هه‌ردو لایان
 دئ بته ئیک ژ دو یان: یان ئه‌و ڤی زارۆکی بکوژن هیشتا ئه‌و نه‌هاتییه
 سه‌ر دنیا، و ئه‌ڤه تاوانا کوشتنییه، یان ژئ ئه‌ف زارۆکه -پشتی
 دبت- بو ئیکئ بابئ وی نه‌بت بیته‌ پالدان، و بیته شریکی مالباته‌کا
 بیانی ژ وی د مال و میرات و نه‌سه‌با وان دا، و ئه‌ڤه تاوانا خیانهت و
 دزییییه، و ئه‌گهر هات و چو زارۆک چئ نه‌بوون ژئ به‌سی هه‌ردو لایین
 ڤی تاوانینه کو وان تشته‌کی خودئ حه‌رامکری وان بو خو حه‌لالکر، و
 ئه‌ڤه ته‌عداییه ل سه‌ر حه‌قی خودئ د حه‌لالکرن و حه‌رامکرنی دا، و خو
 ل ریزا خودئ دیت د دانانا شریعه‌تی دا، و به‌لکی ژ به‌ر ڤی نه‌پینییی
 بت ده‌می پیغه‌مه‌ر -سلاف لی بن- د گوته‌کا خو دا ئاشکه‌را دکهت کو
 ده‌می زناکه‌ر زنايي دکهت، ئه‌و وی کاری ناکهت و ئه‌و یی خودان

باوهر^(۱)، مه‌عنا: ده‌می‌ ئه‌و ده‌ست ب‌ قی‌ کارئی‌ خو‌ دکه‌ت، باوهرییا
ب‌ خودئی‌ ژ‌ دلئی‌ ده‌ردکه‌فت، قی‌جا هزر بکه‌ن‌ ئه‌گه‌ر ئه‌و ل‌ وی‌ ده‌می
بمرت ئه‌و ل‌ سه‌ر چ‌ دین‌ و ملله‌ت دئی‌ چت؟

کری‌تیییا دی‌ یا ب‌ قی‌ تاوانئی‌ قه‌ دئی‌ت ئه‌وه‌ ئه‌و فه‌قیرییی‌ ب‌ دویش
خو‌ دا دئی‌نت؛ چونکی‌ ئه‌گه‌ر که‌سه‌ک‌ فی‌ری‌ قی‌ کاری‌ بوو‌ هه‌ر مال‌ه‌کئی‌
وی‌ هه‌ی‌ ئه‌و دئی‌ د‌ ری‌کئی‌ دا‌ خه‌رج‌ که‌ت. و ئه‌و عه‌مرئی‌ خودانی‌ ژئی‌
کورت دکه‌ت؛ چونکی‌ ئی‌تشی‌ن‌ کوژه‌ک‌ ل‌ نک‌ وی‌ په‌یدا دکه‌ت، و ئه‌و
رویره‌شی‌ و شه‌رمزارییی‌ ب‌ سه‌ر وی‌ دا دئی‌نت، و وی‌ د‌ چا‌قین‌ خه‌لکی‌
دا -ب‌ تاییه‌تی‌ مرو‌قین‌ جامی‌ر ئه‌گه‌ر خو‌ ژ‌ خه‌لکی‌ مالا‌ وی‌ ژئی‌ بت-
بی‌ بها دکه‌ت. و ئه‌و دلئی‌ بژاله‌ دکه‌ت و دبته‌ ئه‌گه‌ر کو‌ به‌ری‌ خودانی‌
نه‌مینته‌ ل‌ مه‌صلحه‌تا مال‌ و عه‌یالی‌ وی‌، و ئه‌و چو‌ خو‌شییی‌ ب‌ ژیا‌نا
خو‌ یا ژن‌ و می‌رینییی‌ نه‌به‌ت..

سئ‌ تاییه‌تییین‌ جزایی‌ قی‌ تاوانئی‌:

ژ‌ به‌ر قی‌ هه‌مییی‌ ده‌می‌ ئه‌م به‌ری‌ خو‌ بده‌ینه‌ وی‌ جزایی‌ یئی‌
ئیسلامی‌ بو‌ قی‌ تاوانئی‌ دانای‌ دئی‌ بینین‌ وی‌ سئ‌ تاییه‌تییین‌ خو‌ هه‌نه‌
د‌ جزایییین‌ تاوانیین‌ دی‌ دا‌ نینه‌، تشتی‌ کری‌تیییا قی‌ تاوانئی‌ پتر بو‌ مه‌
به‌رچا‌ف دکه‌ت، چونکی‌ تاوان‌ هندی‌ یا کری‌تتر بت، جزا دئی‌ یئی‌ مه‌زنتر
بت، ئه‌و هه‌رسی‌ تاییه‌تی‌ ژئی‌ ئه‌قنه‌:

ئیک‌: جزایی‌ زنا‌یی‌ کوشتنا‌ ب‌ کری‌تترین‌ ره‌نگه‌، کو‌ ره‌جمه‌ حه‌تا
مرئی‌، و ئه‌ف‌ ره‌نگی‌ عقوقی‌ بو‌ چو‌ تاوانیین‌ دی‌ نینه‌، و ده‌می‌ ئه‌ف‌
عقوقه‌ بو‌ هنده‌ک‌ حاله‌تان‌ هاتییه‌ سق‌کرن‌ جو‌ت‌ جزایه‌ک‌ بو‌ هاته‌ دانان‌

---

(۱) بوخاری و موسلم ژ‌ ئه‌بوو‌ هوره‌یره‌ی‌ قه‌دگوه‌یزن.

ئەو زى جەلدەيە د گەل نەفيى يان گرتنا سالەكى. و كۆمكرنا دو جزايىن
 ب فى رەنگى بۆ ئىك تاوانى ل قىبرى ب تنى دئىتە دىتن.
 دو: خودى دىبىزت: ﴿ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ
 بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ﴾ (النور: ۲) يەئنى: دەمى ھوين عقوبەيا تاوانا
 زنايى ل سەر زناكەران ب جە دئىنن، بلا دلئ ھەوہ ب وان قە نەبت.
 مەئنا: ھشيار بن رەھمبىرنا ھەوہ ب وان بلا ئىكا ھند ژ ھەوہ چى
 نەكەت كو ھوين ھوكمى خودى راوہستىنن و شرىعەتى وى ژ كار بىخن،
 نە.. ئەو تاوانا وان كرى يا ھندى نىنە رەھم ب وان بىتەبرن، و بۆچى
 د جەئىنانا قى عقوبى ب تنى دا خودى گۆت: رەھمى ب وان نەبەن؟
 ژ بلى كو كرىتيا تاوانا وان يا مەزنە -وەكى بەرى نوکە زى مە گۆتى-
 ئەگەر ئەم بەرى خۆ بەدەينە ھەر تاوانەكا دى يا ھەبت دى بىنن ئەو
 پالدرى خودانى ب نك تاوانى قە دبەت تىتەكى سلبىيە وەكى
 نەقپانى، كەربى، ھەسودىيى.. ھتد، زنا تى نەبت ئەو پالدرى وى
 قىان و خۆشبيە، پشتى ھنگى پتر جارن ئەو ب رازىبوننا ھەردو لايان
 دئىتەكرن، لەو كوتەكى تىدا نىنە، ئەگەر مروف ژ فى لايى قە بەرى خۆ
 بەدەتە مەسەلى دبەت وەسا ھزر بكت ئەو كارى وان كرى تىتەكى
 شەخسىيە د ناقبەرا وان دا، و ژ پالدرى عشق و قپانى پەيدا بوويە،
 لەو دبەت گەلەك كەس ھەبن دلئ وان بىمىنتە پىقشە و مەيلئ بۆ وان
 بكن، و بىژن: ھەما ئەم وان عقوبە نادەين! خودى گۆت: نە.. ھوين
 د قى گوشەيى را بەرى خۆ نەدەنە مەسەلى، و بىرا خۆل وان شوبنوارىن
 مەزن و كرىت بىننەقە بىن ژ كارى وان پەيدا دبن؛ دا دلئ ھەوہ ب وان
 نەسۆزت، و ھوكمى خودى ل سەر ب جە بىنن.

سنى: خودى گۆت: ﴿وَلْيَشْهَدْ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (النور: ۲) يهئنى: دهمى ھوبن وان جزا ددھن بلا كومهكا خودان باوھران ناماده ببن؛ دا ئەفھ بېتھ پاشقھبرن بۆ خەلكى كو ئەو خو ژ قى تاوانى بدھنە پاش.

نەگەر و چاره يان دەر د و دەرمان

ل قېرى ئەگەر پسيار بېتھكرن (و بەلكى مەخسەدا پسياركەرى يا سەرەكى ژى ھەر ئەفھ بت): ئەرى ئەو كەسى تووشى قى بەلايى بېت، و پېلا قى دەر يايى دۆر لى گرت بت، و ئەو د ناڤ خو دا نقۆ كربت، ئەرى چارەيەك بۆ ھەيە ئەو پى ل پاقتىيا خو يا بناخەيى بزقېرت؟ يان دەرمانەك بۆ وى ھەيە ئەو ل دلئى خو يى نساخ بكەت و ساخلەم قەگەريپت؟

ئەم دېيىن: بەلى، مادەم خودى چو دەر د بى دەرمان نەداينە، قى دەر دى گران ژى دەرمانى خو ھەيە، و ئەو ب دو رېكانە:

رېكا ئېكى: خو پاراستن:

يان گرتنا دەرگەھى، بەلكى خو كولەك و پەنجەرەن ژى، ل بەر دەردى دا ئەو نەگەھتە مروقى.

رېكا دويى: چارەكرن:

يان ب كارئىنانا وى دەرمانى ئېكسەر دەردى دېت، و ساخلەمىيى ددەتە خودانى.

و ئەف ھەردو رېكە ب ساناهينە بۆ وى كەسى د داخوزا دەرمانى دا يى راستگۆ بت، يهئنى: ب دورستى وى دقئيت دەر دى خو چارە بكەت،

و ئەو كەسى د گۆتتا خو دا يى درەوين بت، ئەگەر خو تو دەرمانى بکەيه دەستى ژى دا، ئەو دى بەرى خو ژى وەرگىپرت و بىپرت: ئەز چو دەرمانان نابىنم!

و بەرى ئەم بەحسى خۇپاراستنا ژ قى دەردى و چارەکرنا وى بکەين، دو تشتين فەر هەنە دقیت ئەم بىرا وى كەسى لى بينينه قە يى ب قى دەردى مويته لا بووى، ئەو ژى ئەقەنە:

ئىك: دقیت وى عەقلەكى وەسا هەبت فەرقى پى بىختە ناڤهرا دەرجەيىن خوشى و نەخوشىيى، دا كو ئەو خووشىيا بلندتر و بەردەوامتر بو خو ھلبژپرت، و تەحەمولا نەخوشىيا كىمتر و نزمتر بکەت.

دو: دقیت وى ئىرادەيەكا وەسا ب ھىز هەبت بشیت تشتى پى بکەت يان نەكەت، يەئنى: پشتى ئەو ب عەقلى خو نە ب دللى خو خوشى و نەخوشىيى دەسنیشان دكەت، وى ھند ئىرادە هەبت بشیت وى تشتى عەقلى وى ھلبژارتى ب جە- بىنت.

بىي قان ھەردو تشتين فەر چو دەرمان فايدهى ل وى ناكەن، و پشتى قى ژى دقیت ئەو بزانت كو دو ئەگەرېن سەرەكى د پشت پەيدا بوونا قى دەردى را ھەنە:

ئىك: پىشئىخستنا عشقا (وېنەيىن ماددى) ل سەر قىانا خودى.
دو: ب سەرئىخستنا (خووشىيىن بەروەخت) ل سەر مفايىن بەردەوام.
قىان ب خو تشتەكى خوشتقى و ب مفايە بو دللى، و ژ بەر وى خووشىيى يا مرؤف د قىانى دا دبىنت ھەردەم ئەو خو پىنقە گرىداى دبىنت، و ھەز دكەت ب نك قە بچت، بەلى مرؤقى عەقلەكى ساخلەم ھەبت -وەكى مە گۆتى- دى شىت جودايىيى ئىختە ناڤهرا دەرجەيىن قى خووشىيى ژى وەكى ھەر خووشىيەكا دى، و دى زانت كو ئەو مەصلحەتا

ل دنیا یی و تاخره تی بو وی ب فیانا خودی شه دئیت، گه لهک چیترو پتر و بهرده و امتره ژ وی مه صلحه تی یا بو وی ب عشق و فیانا شکل و صوره تین ماددی شه دئیت، و تاشکهرایه کو ژن د چاقین زه لامی دا ل پیشیا ههر صوره ته کی ماددی دئیت، و زه لام ژ هی ههر وهسا د چاقین ژنی دا.

ئهوئی فی چهندی بزانت دی عه قلی خو کته ئهو شویره یا دژی ل دل وی دگرت، و ناهیتل فیانا مه صلحه ته کا کیمتر ب سهر فیانا مه صلحه ته کا پتر و بهرده و امتر بکه فت، پشتی هنگی ئیراده یا وی دی دهوری خو بینت و دی ئیکا هند ژ وی چی کت ئهو بهری خو ژ وی وینه یی وهرگپرت یی بهری وی بده ته خوساره تی و ژ دهستانا مه صلحه تا بلندتر.

ب ئەزمانه کی زه لالتر دی بیژین: گرتنا چاقی ژ بهریخودانا وی وینه یی خودی بهریخودانا وی ههرامگری بو زه لامی و ژنی ئهو ده رمانی سهره کیه یی دل وان ژ دهردی فیانا فاحیشی و کهفتنا د موصیه تا زنایی دا دپاریزت، لهو خودی دبیرت: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أْبْصَرِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿۳۰﴾ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُنَّ مِنْ أْبْصَرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ ﴿۳۱﴾﴾ (النور: ۳۰-۳۱) یه عنی: تو بیژه میترین خودان باوهر بلا ئهو چاقین خو ژ وی تشتی بگرن یی بو وان هه لال نهبت، و بلا ئهو نامویسا خو ژ ههرامییی بیاریژن، ئه فه بو وان پاقرتره. هندی خودییه ب کاری ئهو دکهن یی شاره زایه. و بیژه ژنین خودان باوهر: بلا ئهو چاقین خو ژ ههرامییی بگرن، و نامویسا خو بیاریژن. مه عنا: گرتنا چاقی ژ بهریخودانا ههرامی، ریکا سورشتی یا پاراستنا نامویسییه ژ کرنا ههرامییی.

بوچی؟

- چونکی گرتنا چاڄی گهلهک مفايیتن مهزن تیدا ههنه، ژ وان

مفايان:

۱- بهرځودانا حهرامی ئه و رپکه یا ئبلیس ځو پی دگههینته دلی،
و کرنا حهرامییی ل بهر شرین دکهت، و ئهوی چاڄی ځو ژئی دگرت ئه و
رپکی ل ئبلیسی دگرت.

۲- چاڄ ب دیتنی دلی تژی کول دکهت، لهو ژ بهری وهره دئیته
گوتن: دیتنا چاقان سوتنا هناقان! و ئهگه دل تژی کول بو، سهر تژی
خیال دبت، و هزر بهر ب دانانا رپکین خرابییی څه دچت، و خودان هند
ځو دبینت بی بوویه ههڅالی شهیطانی.. گرتنا چاڄی مروځی ژ څی
همییی دپاریزت.

۳- گرتنا چاڄی ب ئنیهتا پاشدا برنا شهیطانی و زڅراندنا تیرین
وی، ههستا سهرکهفتی ل نک مروځی پهیدا دکهت، لهوا ئه و څوشییا
ئو ژ څی سهرکهفتنی دبینت ل بهر وی گهلهک ب تامتره ژ وی څوشییا
ئو ژ دیتنا حهرامی دبینت.

۴- ئه و دبتنه نیشانا ئیرادهیا خودانی یا ب هپز، و سهرکهفتنا وی یا
مهزن د وی ههڅرکییی دا یا د ناقبهرا عهقل و دلی وی دا پهیدا دبت،
و ب سهرپوژر یا هاتییه زانین کو څوشی ژ وی مهزنتر نینه تو ههست
بکهی کو ته ئیرادهیا پیلایی ههیه.

۵- گاڅا دل ب گرتنا چاڄی ژ بژاله بوونی رزگار بوو و سهر ژ خهم و
خیالین خاڄ -وهکی بووری د گهل مه-، چو ژ دهمی خودانی زهعی نابت
و بی مفا ناچت؛ چونکی دل و سهری وی دئ ب وی تشتی څه موژیل
بت بی مفايیتن دنیا و ئاخهتا وی تیدا.

و ژ بلی گرنا چاڅی ژ بهرېخوډانا حهرامی، چاره‌یه‌کا دی ژی هه‌یه خودانی ژ فی دهردی دپارټیت، نهو ژی موژیلکرنا دلپیه ب فیانا تشته‌کی ب مفاتر بو وی ژ خوگریدانا ب عشقه‌کا نه‌دورست شه بو مه‌حبوبه‌کی نه حه‌لال! و نه‌فه ب هندئ دبت کو مروژ قه‌ناعه‌ته‌کا تمام ل نک خو په‌یدا بکته کو ساخلمی و مفا و رحه‌تی و خو‌شیا وی پتر د فیانا نه‌فی تشته‌تی دایه یی نهو بو خو دکه‌ته پی‌گوه‌ور، هه‌ر وه‌سا وی باوه‌ریه‌کا تمام ژی هه‌بت کو فیانا حه‌لالی و یا حه‌رامی پی‌کفه د دله‌کی دا کو‌م نابت، و هه‌بت نه‌بت ئیک ژ وان دئ سه‌ری ژ یی دی ستینت!

زۆرداریا ل عه‌قلی^(۱)

عه‌قل ژ وان نعمه‌تین مه‌زنه یین خودئ که‌ره‌م پی د گه‌ل نفسئ مروژان کری، و ب عه‌قلی مروژ ژ چیکرییین دی دئته‌ جو‌داکرن، و د قورئانا پیروژ دا گه‌له‌ک ئایه‌ت هه‌نه خودایین مه‌زن تیدا فه‌رمانی ل مه دکته کو نه‌م عه‌قلئ خو بده‌ینه کاری، دا پی بگه‌هینه راستیی، و نه‌و لومه و گه‌فی ژی ل وان که‌سان دکته یین عه‌قلئ خو ژ کار ئیخسته‌تی، و زۆرداری لی کری و نه‌هیلائی نه‌و ب کارئ خو یی دورست راببت. عه‌قلی گرنگی و بهایی خو یی مه‌زن د شریعه‌تی ئیسلامئ دا هه‌یه، و هه‌ر ژ به‌ر وی چهن‌دئ نه‌گه‌ر نه‌م به‌ری خو بده‌ینه نه‌حکامین شریعه‌تی

---

(۱) ئین قه‌ییمی د کتیبیا خو دا به‌حسئ زۆرداریا ل عه‌قلی و مالی نه‌کریه، به‌لی ژ به‌ر گرنگییا ئی مه‌سه‌لی بو مروژین سه‌رده‌می مه، و هه‌بوونا گه‌له‌ک که‌سین ب فی رهنگی دهردی موپته‌لا‌بووین، مه‌ فیا ب کورتی ل دۆر ئی چهن‌دی ژی باخقین.

دئ بینین زۆردارییا ل عقلی ئیک ژ وان تاوانان هاتییه هژمارتن یین
کو جزادان و عقوبه بو هاتییه دهسنیشانکرن، و مخابن ئەم دبیین
گهلهک کهس د ناف مه دا ههنه تووشی ئی تاوانی دبن و پی موتهلا
دبن، و بهلکی هندهک ژ وان ههین ژی حهز بکهن دهزمانهکی بو ئی
دهردئ خو بیینن، بهلی -ژ بهر هه ر هه گه ره کا هه بت- ئەو ژ چاره کرنی
ددویرن، یان خو ژئ دویر دکهن!

مروژف ب دو پهنگان زۆردارییی ل وی عقلی دکهن یی خودی کهرم
پی د گهل کری:

پهنگی ئیکتی: دهمی ئەو بارئ ئی عقلی گران دکهن، و وی تشتی
ژئ دخوازن یی ئەو نهشیت بکهت؛ چونکی د بنیات دا ئەو بو وی
تشتی نههاتییه دان.

پهنگی دویمی: دهمی ئەو ب ریکا ب کارئینانا هندهک خوارن یان
قهخواران ئی عقلی ژ کار دئئخن، و خو دئینه ریتزا وان مهخلووقتین
خودئ عقل نه دایئ، یان خرابتر ژئ!

و ل ئیرئ ئەم دئ بهحسئ فان ههردو دهردان کهین یین گهلهک کهس
پی موتهلا دبن، و دهزمانی ژئ دئ دهسنیشان کهین.

دانا عقلی -وهکی مه گوتی- قهنجیه که خودئ د گهل مروژی کری،
بهلی تشتهک ههیه دقیت ئەم ژ ببرا خو نه بهین، ئەو ژئ ئەقیه: عقل
تشتهکی چیکریه (یی مهخلووقه)، و ئەو وهکی هه ر تشتهکی دی یی
مهخلووق نایته ریتزا خالقی؛ چونکی وی هندهک شیانیین توخیدا
هه نه، و هه ر جاره کا مه داخواز ژئ کر کو ئەو ژ فان توخوبان دهرکهفت
ئەو دئ تووشی گرفتارییی بت، یان ژئ دئ ژ کار کهفت، و مهتهلا وی
-د ئی چهن دئ دا- وهکی مهتهلا چاخی و گوهییه، چاقت دبیت بهلی

شيانين وى يىتن دىنتى توخىباينە، و گاڭا مە داخواز ئى كىر كو ئەو
 ژ دەرقەى ئان توخوبان بىنت، ئەو مە زۆردارى لى كىر؛ چونكى مە
 بارى وى گران كىر، و گوھ ژى ھەر وەسا.. و گرفتارىيا مەزن ل نك
 ھندەك كەسان ئەو وەان دقپىت خودى (كو خالقە) و ناڭ و سالۆختە و
 كارپىن وى، ژ ھەمى لايان قە بىخەنە بن پىقەر و مقىاسىن مەخلوقەكى
 توخوبىداى (كو عەقلە)، و ھەر جارەكا تىشتەك ژ خالقى نەكەفتە بن
 پىقەرپىن مەخلوقى، ل شوبنا ئەو (ھوكمەكى مەنطقى) بدەن و بىژن:
 ئەڭ مەخلوقە ژ ھندى عاجزترە كو دۆرى ل خالقى بگرت، و ب تامى
 د وى بگەھت، ئەو دى بىژن: چى نابت ئەڭ تىشتە ل نك خالقى ھەبت،
 و ئەگەر ھات و خالقى ب خو گۆت بت: ئەڭ تىشتە يى ل نك من
 ھەى. ئەو دى گۆتتا خالقى وەربادەن، و ھىترقە ئىنن و ھۆقە بەن، دا ئەو
 بشىن وى گۆتنى بىخەنە بن پىقەرپىن عەقلى خو يى مەخلوق.. و ب قى
 چەندى ئەو مەزنترىن زۆردارىيى ل عەقلى خو دكەن، ل وى دەمى ئەو
 ھزر دكەن ئەو يى بەھايەكى زىدە دەنە عەقلى خو!

ئەقە ب كورتى سەرھاتىيا وان دەستەكىن بىدەچى و سەرداچوويە
 يىن د ناڭ ئوممەتا ئىسلامى دا پەيدا بووين، يىن خو ب ناڭى عەقلى و
 عەقلىداریيى نىشا خەلكى دای، وەكى (جەھمى و موعتەزلىيان) ئەوى
 ل دەسپىكا دىرۆكا قى ئوممەتى پەيدا بووين، يان (رۆناكبىر و عەقلانى)
 يىن كول دووماھىيا دىرۆكا قى ئوممەتى ئوممەتى پى موبتەلابووى.

ل دۆرىن نىشا سەدسالادوى مشەختى (كو دووماھىيا دەمى
 تابەئىيانە) و بو جارا ئىكى ھندەك كەسپىن ھزرەكا مەزن ژ عەقلى خو
 دكر، وەكى (جەھمى كورپى صەفوانى) ئەوى ل خەراسانى پەيدا بووى، و
 (جەعدى كورپى درھەمى) ئەوى ل بەصرا پەيدا بووى، خو ھاقتە

د مهیدانا هزری و ږهوشه‌نبیری دا، و گوټن: دثیت ئەم عه‌قلی خو بکه‌ینه حاکم بو وه‌رگرتن و نه‌وه‌رگرتنا هەر بیر و باوه‌ره‌کا هه‌بت، ئە‌گه‌ر خو ځی بیر و باوه‌ری په‌یوه‌ندی ب خودی و سالو‌خه‌تین وی ژی څه هه‌بت.. و هتا هنگی تشتی ئوممه‌تی هه‌میی باوه‌ری پی هه‌ی ئەو بو: کیتاب و سونه‌ته حاکم و لیڅه‌گه‌ر بو مه د وه‌رگرتن و نه‌وه‌رگرتنا هەر بیر و باوه‌ر و حوکم و شریعه‌ته‌کی دا، هەر چه‌نده دبت هنده‌ک جارن ئەو د ناڅه‌را خو دا ل سهر تیگه‌هشتنا هنده‌ک مه‌سه‌لان ب خیلاف چووبن، به‌لی کو ئەو بیژن: تشتی عه‌قلی مه تی نه‌چت ئەم باوه‌ریی پی نائینین و کاری پی ناکه‌ین، و دثیت (ته‌ئوبل) بکه‌ین، ئە‌څه گوټنا ئە‌بوو جه‌هلی و ده‌سته‌برایین وی بوو ژ خه‌لکی جاهلییه‌تی، و پشتی وان ئەو نه‌ما‌بوو هتا (جه‌همی و جه‌عدی) جاره‌کا دی -ب کراسه‌کی دی- د ناڅ ئوممه‌تی دا به‌لاڅکری!

پشتی کوشتنا څان هه‌ردو سه‌رین فتنی، و بو ده‌می نیژبکی سه‌د سالان مه‌زه‌به‌ی وان یی به‌طال د ناڅ ئوممه‌تی دا څه‌مری، هتا ده‌می خه‌لیفی عه‌بباسی (مه‌ئموون) هاتی، و ئەو که‌سه‌ک بوو گه‌له‌ک هه‌ز ژ وان زانینان دکر یین دبیژنی: (زانینین عه‌قلی)، وه‌کی فه‌لسه‌فی و مه‌نطقی، و که‌لامی.. ژ به‌ر ځی چه‌ندی وی گه‌له‌ک ژ وان که‌سین گرنگی ددا څان زانینان ل دۆر خو کو‌مکرن، و وی ب پشته‌څانییا وان بریار دا ئە‌څ زانینه ژ یونانیی بو عه‌ره‌بیی بینه وه‌رگی‌ران، و گرنگییه‌کا زیده پی بیته‌دان، و ب ځی چه‌ندی مه‌یدانا علمی و ږه‌وشه‌نبیرییا ئوممه‌تی ل به‌ر ده‌سته‌کا موعته‌زلییان ئەوا هزر و بیرین خو ل سهر بناخه‌یی بیده‌یا جه‌ه‌مییا ناڅاکری څه‌بوو، و ده‌مه‌کی دریتژ پیڅه نه‌چوو وان ب دارزی زوری ئەو مه‌یدان بو خو ب تنی هیلا، و هه‌ر

کسه کتې ب بیدعهیا وان رازی نه بووی، ب ریکا گرتن و کوشتنی بی دهنگرن، پشتی تهو شیاين خهلیفه بی عهباسی بگههیننه خو، تهوی بریار دای تهف مهزه بی بهطال بته مهزه بی رسمی بی دهوله تی..

هر ژ هنگی وهره، و د سهر وان ههمی ئاستهنگ و نه خوشیاين را یین زانایین تههلی سونه تی ژ دهستی بیدعه چیاين دیتین ژی، وان ته زمان و قهله مین خو تیژکرن، و دهست دا بهرسقدا نا وان ههمی (شوبه) و گومانین موعته زلییین (جههمی) د ناف نوممه تی دا به لاقکرن، و ب دهلیلین عهقلی و نهقلی ژی بو وان ئاشکهره کر کو عهقلی شیا نا هندئ نینه بته هکه م ل سهر کیتاب و سونه تی، هر چنده تهصلی وان باوهری پی ههی تهو بوو چو تشتین د (صهحیحا نهقلی) دا هاتین موخالی (صهریحی عهقلی) نین.

و هر چنده خودی ب ئیرادهیا خو، پاشی ب خهباتا زانایین راست، نوممهت ژ قی فتنی پاراست، پشتی هندهک خهلیفه هاتین و تهف مهزه بی بهطال ژ سهر کورسیکا دهسه لاتی لادای، بهلی شوین خهرتوکین فان بیدعه چیاين د مهیدانا هزی دا مان، هتا ل فان دوسه د سالیین دووماهی بی ژ دیروکا نوممه تی هندهک کوم و دهستهک و پارت پهیدا بووین خو ب ناقتی (عهقلانی و علمانی) بو خه لکی دایه نیاسین، و گوتین ئارمانجا مه تهوه تهم نوممه تی روناکبیر بکهین، و هزرهکا نوی د ناف دا بهلاف بکهین، و وان تی بگههینین کو عهقلی مه دقتیت د سهر دهقین شریعه تی را بت، و تهو ب خو ب راستی فان دیواری هزرا خو یا بیخیر هر ل سهر بناخه بی بوچوونا موعته زلییان یا بهطال ئافاکریبه، لهو هوین دبینن تهو د تهده بییاتین خو دا ب چاقه کتې بلند بهری خو ددهنه (توراشی) موعته زلییین بیدعه چی!

و هتا مروث بشیت خو ژ هردو چه قین قی فتنی: بی کهفن و بی نوی پاریزت، دقیت وی باوهرییهکا ب هیز ههبت کو (کیتاب و سوننهت) ب وی رهنگی بی جیلی ئیککی ژ قی ئوممهتی وهرگرتین و تیگههشتین نهصل و بناخهیه د بیر و باوهر و حوکم و نه حکامان دا، و عقلی مروقی دقیت د خزمهتا وان دا بت، نه کو حاکم بت ل سهر وان؛ چونکی نهو ژ خودینه خودانی شبانین بی توخویب، و عقل چیکرییهکی سنورداره، و خودان شبانین توخوبدایه.

ب قی قاعیدهیی سهرهکی مروث دی شیت خو ژ دا قین قی فتنی بین کهفن ونوی پاریزت.

رهنگی دویی ژ وی زوردارییا کو ل عقلی دئیته کرن، نهوه خودان ب دهستی خو عقلی خو بهرزه کهت، و خو بینته ریزا حهوانهتی یان نزمتر، نهو ژی دهمی نهو وان (ماددهیان) ب کار دئیت بین عقلی وی شه د شیرن، و ژ کاری وی بی دورست دئخن، نهو ماددهیین دبیزنی: ماددهیین بی هوشکه ر (یان: موخه ددر) وهکی: مهیی یان هر خوارن یان شه خوارنهکا هشی بو خودانی نه هیلت، و وی مهست و سهرخوش بکهت.

خودایی مهزن دبیزت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْحُمُرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلُمُ رَجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَأَجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْحُمُرِ وَالْمَيْسِرِ وَيُضِدَّكُمْ عَنِ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾﴾ (المائدة: ٩٠-٩١) یه عنی: گهلی نهوین باوهری ئینای، هندی مهی و قومار و صه نه مین چکلاندی و زانینا تالعییه ب ریکا تیرکیشانی، پیساتییهکا ژ کاری شهیتانییه، نهو وان ل بهر مروقان شرین دکهت، قیجا هوبن خو ژ وان بدهنه پاش؛ دا بهلکی هوبن

ب ئىفلاخ بگەش. ھەما شەيتانى ب رېكا مەيى و قومارى دقېت نەيارەتى و كەرىي بېختە ناڭبەرا ھەو، و بەرى ھەو ژ بېرئىنا خودى و نقيژى بدەتە پاش، قىجا ھوبن وى چەندى بەس كەن. و ئەف ئايەتە بېرا ل مە ل چەند راستىيەكان دئىنتە قە، ئەو ژى ئەقەنە:

۱- تىكدانا عەقلى ب رېكا قەخوارنا مەيى، و زەعېكرنا مالى ب رېكا قومارى، د كرىتيا خۆ دا وەكى پەرستنا صەنەمانە، لەو ئايەتى ئەو پىكقە گۆتن، بەلكى ئەو بەرى بەحس صەنەمان ژى گۆتن. ۲- ئەف كارە دپىسن، و ژىدەرى وان دوزمنى مە يى سەرەكيبە كو شەيطانە، و ھەر كەسەكى تىگەھشتى بت گوھداريا دوزمنى خۆ ناكەت.

۳- ئارمانجا سەرەكى يا شەيطانى ژ شرىنكرنا قەخوارنا مەيى و كرنا قومارى ل بەر مروقان دو تشتن: بەلاقكرنا دوزمنى و نەقئانئىيە د ناڭبەرا وان دا، و بى ئاگەھكرنا وانە ژ زكرى خودى ب تايبەتى كرنا نقيژى.

و تشتى ھەقپشك و بەرچاقى د فان ھەردو كرىتيايان دا ھەى ئەو ھەو خودان ب رەنگەكى وەسا پىقە دئىتەگرېدان، كو ئىدى نەشيت ب ساناهى خۆ ژى بدەتە پاش، مەعنا: دا كو ئەو بشيت بەردەوامىيى بدەتە قى كارى ھەر تشتەكى ھەبت ئەو دى دەت، ب تايبەتى ئەگەر (ئىدمانا) وى زىدەبوو، و مە گوھ لى بوويە كو گەلەك كەسان مالى خۆ ھەمى، بەلكى ھەتا نامويسا خۆ ژى يا ژ دەستدای ب تنى دا بشيت بەردەوامىيى بدەتە قەخوارن و قومارا خۆ! و ئەف چەندا ھە گەلەك جارن يا بوويە ئەگەرا بەلاقبوونا كەرب و كىنى، و پەيدابوونا نەيارەتى

و شهر و کوشتنی د ناقبهرا شان گونه‌هکاران ب خو دا، و ههر ژ بهر هندئ پیغهمبه‌ری -سلاف لی بن- کاری قه‌خوارنا مه‌یی وهک ماک بو ههر پیساتی و خرابییه‌کا کرتتا هه‌بت هژمارت. ودقیقت ئهم ژ بیر نه‌که‌ین کو عه‌قله مروّقی ژ ههر خرابی و کرتتییه‌کا هه‌بت دده‌ته پاش، و ئهو که‌سی قی عه‌قلی ل نک خو نه‌هیتت، ئهو په‌رده‌ی د ناقبه‌را خو و هه‌می خرابییان دا قه‌دکته، و د حه‌دپسه‌کا دورست دا هاتیییه کو زه‌لامه‌کی عیباده‌تکه‌ر د نافئ ئسرائیلییان دا هه‌بوو، جاره‌کی ژنه‌کا فیلباز و خیرنه‌خواز هنارته ب دویف پرا و ئهو نه‌چار کر کو ئیک ژ سی تشتان بکه‌ت: یان خرابییه‌ د گهل وی بکه‌ت، یان زه‌لامه‌کی بکوژت، یان مه‌یی قه‌خوژت، وی به‌ری خو دایئ دیت یا ژ هه‌مییه‌ سفقتر ئه‌وه ئهو قه‌خوژت، و گا‌قا وی قه‌خواری و عه‌قل نه‌مای وی هه‌ردو خرابییه‌ین دی ژی کرن. ژ بهر هندئ پیغهمبه‌ری -سلاف لی بن- گوژت: خو ژئ بدنه پاش، ئهو ما‌کا خرابییه‌انه^(۱).

و د شریعه‌تی ئیسلامی دا ئه‌ف کاره وهک تاوانه‌ک دئیتته هژمارتن، له‌و جزایه‌ک ل دنیا‌یی، و ئیک ل ئاخره‌تی، بو وی که‌سی هه‌یه یی وی چندی بکه‌ت، و جزایی وی یی دنیا‌یی وه‌کی ئاشکه‌را جه‌لده‌دانه. و حه‌تا مروّقی موته‌لا ب قی دهردی بشیت خو ژئ رزگار بکه‌ت، دقیقت ئهو باوه‌رییا خو هند ب هیز بیخت کو قه‌ناعه‌ت بو وی ب کرتتییا قی کاری چئ بیت، و بزانت کو پیغهمبه‌ر -سلاف لی بن- د گوژنین خو دا ئاشکه‌را دکته کو: ئه‌وئ مه‌یی قه‌دخوژت چو باوه‌ری ل ده‌می قه‌خوارنی ل نک نامینت، و ئه‌گه‌ر هات و ئهو ل وی ده‌می مر، مرنا

---

(۱) نه‌سانی ژ عوشمانی قه‌دگو‌هیزت.

وی ل سهر باوه ریښی نابت، و ئهوی دمرت و بیی توی ژ قی گونه هی بکت، ئهوی دئ بته ئیک ژ وان مروغان بین خودی به حهشت ل سهر حهرا مگری، و ملی وی دایه د گهل ملی صهنه مپه ریسی.

پستی هنگی دقتیت ئهم ژ بیر نه کهین کو ههر ئیک ژ مه د قی ژیانئ دا پیتقی ب هندی هیه عهقلی وی زیده تر لی بیت، دا ئهو بشیت ژیانه کا خوشتر به ته سهری، نه کو عهقلی خو ژ دهست بدهت، و خو بینته ریژا وان کهسین سهری وان قالا ژ عهقلی!

ژوداریا ل مالی

مال ژی ژ وان قهنجیانه بین خودی د دنیا بی دا کهرهم پی د گهل مروقی کری، دا ئهو ژیانه کا خوش و به رفره هی پی به ته سهری، و مروق د شیت ب مالی خو به حهشتی بو خو بکرت، خودای مه زن دبیژت: ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ﴾ (التوبة: ۱۱۱) یه عنی: هندی خودییه نه فسا خودان باوه ران و مالی وان ژ وان کریه کو به ران بهری وی به حهشت بو وان هیه.

و خودی د شریعتی خو دا مافی (ملکینی بی) یی دایه مروغان، و بو وان دورست کریه کو ههر ئیک ژ وان د قی دنیا بی دا خودان مال و ملک بت، به لی د گهل هندی ژی وی ئهف مافه بهردای و بی توخوب نه هیلایه، به لکی ری و ریپازهک د کومکرن و خهر جکرنا قی مالی و ملکی دا دانا، و ل سهر وان فهرکر ئهو پیگیری بی ب وی ریپازی بکن، دا کو دادییا جقاکی د ناف وان دا به لاف بیت، و کهس ته عدا بیی ل سهر مافی کهس نه کهت.

بهري ههر تشتهكي ئيسلامى -وهكى مه گوټى- مافى ملكينيى دا مروقى، پاشى ئەف مافه ب ديوارهكى موكم ژ حوكم و ئەحكامان پاراست، كو بهري همميان ئەو بوويه ئيسلامى زوردارىيا ل سهر مالى حهرامكر، چ مروث زوردارىيى ل سهر مالى خو ب خو بكهت، يان ژى زوردارىيى ل سهر مالى كهسهكى دى بكهت، ههتا مهسهله گههشته وى دهرهجي ئيسلامى (مهنع) دانا سهر وى كهسى يى ب پهنگهكى دورست سهرهدهرييى د گهل مالى خو نهكهت، و فهركان ل دهسهلاتى كر كو نههيتل ئەو (تهسهروفي) د مالى خو دا بكهت، ئەفه ههمى ژ بهر هندى بوويه دا مال بيته پاراستن و زوردارى لى نهئيتهكرن.

و پتر ژ پهنگهكى زوردارىيى ههيه د گهل مالى دئيتهكرن، ل قيرى ئەم دى ئيشارهتى دهينه سيبان ب تنى ژ وان:

پهنگى ئيكي: كۆمكرنا مالى ب پهنگهكى نه يى دورست:

ههر ريكهكا زوردارى يان فيلبازى يان غهدر تيدا ههبت و مروث مالى پى ب دهست خو فه بينت، ئيسلامى حهرام كر، و گهفین دژوار ل موسلمانى كرن كو ئەو خو نيزيك بكهت، و جزايين دژوار ژى بو دانان ئەگههات و وى خو نيزيك كر، وهكى: ريگرىيى، شهلاندى، دزييى، بهرتيلى، ريبايى، قومارى.. و هتد، و فهرق نينه ئەو مال يى مروث ب ريكهكا حهرام ب دهست خو فه دئينت مالى كهسهكى يان كۆمهكى بت، يان مالى دهولهتى بت.

و چونكى ئەف زوردارىيا ل مالى دئيتهكرن تاوانهكا مهزنه د گهل جفاكى همييى دئيتهكرن، ئيسلامى جزايى وان كهسپن ب نك قى حهرامىيى فه دچن د دنيايى دا هندهك جارن كره كوشتن، هندهك جارن برينا دهست و پيبان، و هندهك جارن نهفيكرن. بو هندى دا ئەو بو

خه لکی ببنه عیبرت، و کس چاش ل وان نه کت، و ل ئاخره تی ژی
-ته گهر ئه و تویه نه که من- عه زابه کا مه زنتر و دژوارتر بو وان هه یه.

رهنگی دوینی: نه دانا زه کاتا مالی:

ئیک ژ وان مافان یین خودی د ناش مالی موسلمانان دا داناین
ئه وه هه ر سال جاره کی ئه و ریژه یه کا ده سنی شان کری ژ مالی خو قه ده ر
که ت، و بده ته که سین پی تقی و هه ژار، و د فقها ئی سلامی دا دبیزنه قی
کاری: زه کات، و د قیت ژ بیر نه که یین کو زه کات ئیک ژ پینج ستوبانه
یین ئی سلام خو ل سه ر دگرت، له و هه ر که سه کی باوه ری ب زه کاتی
نه بت، و زه کاتا مالی خو نه ده ت، قورئان وی موسلمان نانیست، وه کی
ژ قی ئایه تی بو مه ناشکه را دبت: ﴿وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ ۝۱۱۱ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ۝۱۱۲﴾ (فصلت: ۶-۷) یه عنی: عه زاب بو
موشرکانه، ئه و یین زه کاتی ناده ن، و باوه ری بی ب رو ژا دو ماهی بی نائین،
و ئه و دکا فرن.

و ل سه ر ده می خیلافه تی ئه بوو به کری هنده ک که س د ناش عه ره بان
دا ده رکه فتن گوتن: ئه م زه کاتی ناده یین، و مه باوه ری پی نینه. ئینا
ئه بوو به کری حوکم ب کافر بونا وان دا، هه ر چه نده وان شاه ده ددا، و
نقیژ دکرن و روژی دگرتن ژی، به لی ئه بوو به کری گوت: ئه و (مورته ددن)
و کوشتنا وان یا حه لاله .. و ل سه ر قی بناخه بی وی ئه و شه ر کرن یین
کو د دیروکا دا ب ناقی (حروب الردة) هاتینه نیاسین.

و ل دو ر جزای قان که سان یی ئاخره تی خودی دبیزت: ﴿وَالَّذِينَ
يَكْفُرُونَ أَزْهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝۱۱۳ يَوْمَ يُخَيَّرُ
عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وظهورُهُمْ هَذَا مَا كَفَرْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ

فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٥﴾ (التوبة: ٣٤-٣٥) یه‌عنی: ئەوێن مالی هەل دگرن، و زەکاتای وی نادەن، و مافیین واجب ژێ دەرنائیخن، تو مزگینییی ب عەزابەکا ب ئیش بدە وان. ل روژا قیامەتی پارچەبیین زیر و زبشان دی دانە د ئاگری دا، و گاڤا ئەو باش هاتنە سوژکرن، دی ئەنی و تەنشت و پشتیین خودانان پی ئینە داخکرن، و بو ره‌زبیلکرن دی بیژنە وان: ئەفەیه ئەو مالی هه‌وه یی کو هه‌وه وه‌ردگرت و حەقی خودی ژێ نەددا، قیجا هوبن تام بکەنە عەزایا ب ئیش، ژ بەر وی مالی هه‌وه هەل دگرت.

و ژ بلی فەرکنا دانا زەکاتێ ئیسلام درێژکرن دەستی هاریکاریی و دانا خیر و صەدەقاتین نەواجب ژێ ل بەر موسلمانان شرین دکەت، و سوژی ب خیره‌کا مەزن ل دنیا یی و ئاخره‌تی دده‌ته وان، هەر وه‌سا چریکی و به‌خیلیی ل بەر وان کریت دکەت، و به‌ری وان دده‌ته مه‌ردینیی؛ دا ئەو کاری بو هندی بکەن کو هه‌ژار و دەستکورت و مروقیین پیته‌قی د ناڤ وان دا نەمینن.

و ئەف مالی هە، ئەوی ئیسلامی دانا وی ل سەر دەوله‌مەندان واجبکری، حسیب مالی فه‌قیرییه خودی دانا یه د ناڤ مالی زه‌نگینی دا، له‌و هەر جارەکا وی ئەو گرت و نه‌هیلا بگه‌ته خودانی وی یی دورست، ئەو وی زۆرداری ل مالی کر، و هنگی -ب دیتنا ئیسلامی- فه‌رقا وی زه‌نگینی و دزیکه‌ری نینه!

په‌نگی سیی: خه‌رجکرن مالی د ریکتین نه‌ بیین دوست دا:

کانی چاوا ئیسلامی ل سەر موسلمانانی فه‌رکرییه ئەو مالی خو ب وان ریکان کۆم بکەت بیین خودی هه‌لالکرین، وه‌سا ئیسلامی ل سەر وی فه‌رکرییه کو ئەو مالی خو د وان ریکان ژێ دا خه‌رج بکەت بیین

حلال، و ل سهر قی بناخهیی خهرجکرنا مالی ب ههر رهنگهکی خودی
دهستویری پی نه دابت ب دیتنا ئیسلامی حسیب دبت گونههکا مهزن،
یا کو مروث ل دنیاپی و ناخرهتی ژئی بهرپسیار دبت.

و د حه دیسین دورست دا هاتییه کول مهحشهری پیبین کهسی
ژ جه نالغن هتا چند پسیارهک ژئی نه ئینه کرن، و ئیک ژ وان نه قهیه:
کانی وی مالی خو ژ کیفه ئینایه، و د چ دا خهرج کریه؟
ژ قی ههمی پی بو مه ئاشکهرا دبت کو (مال) نهوی گلهک خه لک
پی موپته لا دبن، و د فتنه دچن، نعمه ته که خودی د گهل مروقی کری،
به لی نه گهر نهوی ب ریکین حلال کوم نه کهت، و د ریکین حلال دا
خهرج نه کهت، نهوی دئی بته به لا بو وی، و نه گهرهک ژ نه گهرین پهیدا بوونا
دهردی، و دهرمان ژئی وهکی ئاشکهرا نهوه خودان شریعه تی بو خو بکه ته
حاکم د مهسه لا کومکرن و خهرجکرن و سهرده ربیا د گهل مالی دا.

دهرگه هین دهری

پشتی مه بهحسی وان دهردان کری بین ژ ههمی بیان پتر د ناف مه
دا دبه لاف، و گلهک ژ مه پی دمویته لا، و پشتی مه بهحسی دهرمانی
وان دهردان ژئی کری، مه دقیت ل دووماهی پی بهحسی چار دهرگه هین
سهره کی بکهین بین کو دهرد تپرا دگه هته مه، بو هندی دا هم ل دویف
شیانا خو کاری بو گرنا وان دهرگه هان بکهین؛ چونکی مروقین عه قلدار
باش دزانن کو خو پاراستنا ژ دهردی تشته کی گله کی فهرتره ژ هندی کو
مروث بو خو پسیارا دهرمان کرنی بکهت، بهری هاتنا ئیشی دقیت ریکی
لی بگرین، چونکی نه گهر نهوی هات هم نزانین کانن پشتی هنگی
چاره کرن دئی ب مه قه ئیت یان نه؟!

دهرگه هی ئیکتی: هزرکرن:

و ب راستی شولا هزری شوله! چونکی ئەو دەسپیکه بو ههر باشی و خرابیهکی، و ب تنی ئەو کەس دشیته (هزرا خو) یی هممهت و عهزیمهتهکا زیده مهزن و بلند ههبت، و شیا بت ههوايي نهفسا خو ئیخستبته بن دهستی، و چی گاڤا مروڤ د دهر حهقا هزر و تهخمینی خۆ دا سست بوو، و دهرگهه بو ڤهکر کو وان چاوا بقیت وهسا بین و بچن، ئەو هزرین د سهری دا پهیدا بووین دی بنه خوزی و خو هاقینه دلی، و هنگی نهفس ژی دی خو دهته د گهل دلی، و ئەو دی پیکڤه کاری بو ب جه ئینانا وان خوزییان کهن، و هنگی تو پسیارا وی حالی خراب نهکه یی خودان دکهفتی!

پشتی هنگی هزر و تهخمین چار پهنگن:

- ئەوین مفایهکی دنیا یی ب دهست مروڤی ڤه دئین.

- ئەوین زیانهکی ژ زبانین دنیا یی ژ مروڤی ددهنه پاش.

- ئەوین مفایهکی ژ مفایین ئاخهتیی دگههیننه مروڤی.

- ئەوین زیانهکی ژ زبانین ئاخهتیی ژ مروڤی ددهنه پاش.

و کهنگی گرفتاری ل خودانی دژوار دبت؟ ده می دو هزر دکهڤنه بهرانبهر ئیک، و چوونا ب نک ئیکتی ڤه وی ژ یا دی دویر دئیتخت، و ئەگه ئیک ل بهر وی یا گرنگ و ب مفا بت، یا دی یا خوش و شینه، ڤیجا ئەو چ بکهت؟ و ب نک کیرکی ڤه بچت؟

ل ڤیریه هندهک مروڤ دکهڤن و هندهک ب سهر دکهڤن، هندهک ل دهواری لهشی سوپار دبن، و ب نک لاییی خو یی (حهیوانی) ڤه نزم دبن، و هندهک ل پیرهها عهقلی سوپار دبن، و ب نک جیهانا (رووحی) ڤه بلند دبن.

حوکمی دینی و عقلی ل څیړی ټهوه خودان مهصلحه تا بلندتر و مهزنتر و بهردهوامتر هلبیترت، یان زیانا خرابتر و دژوارتر و بهردهوامتر بهیلت، بیی گوهدارییا خوشییا دلی یا بهروهخت بکهت.

و ل څیړی دڅیت ژ بیر نهکهین کو خودی هند هیزا دایه شهیطانی کو ټهو بشیت د څی ریکی را بیته مروڅی، و هزرین خراب و وهسواسی بهاڅیته دلی وی، و د حدهدیسهکا دورست دا یا ټیمامی بوخاری و موسلم څه دگوهیزن هاتییه کو شهڅهکی دهمی پیغهمبهه -سلاف لی بن- د نعتکافی دال مزگهفتی، ژنکا وی صهفییا هاته نک و دهمی وی څیای بزڅرت پیغهمبهه -سلاف لی بن- د گهل وی رابوو و وان ههردویان د گهل ټیک ناخفت، هنگی دو زهلامین ټهنصاری د بهر وان را بوړین، گاڅا وان دیتی پیغهمبهه -سلاف لی بن- بیی راولهستیایه د گهل ژنهکی، وان پییین څو سڅککرن، پیغهمبهه ری -سلاف لی بن- گازی وان کر: لهزی نهکهن، ټهڅه صهفییا، وان گوټ: (سبحان الله) ټهی پیغهمبهه ری خودی! وی گوټ: ((هندي شهیطانه د جهن خونیی را ژ مروڅی دچت، و ټهز ترسیام ټهو خرابییه کی -یان تشتهکی- بهاڅیته دلین ههوه)).

ژ څی دټیته زانین کو شهیطانی هند شیان ههیه هزرین خراب بهاڅیته دلی مروڅی، بهلی دڅیت ل څیړی ژ بیر نهکهین کو شهیطان ب تنی دشیت څی هیزی د گهل وان مروڅان ب کارینت یین (وهلاټا) څو ددهنه شهیطانی، و ب گونههکارییی ریکی بو وی څه دکهن، بهلی ټهوپین ب تهقوا بن و څو ژ گونههان بدهنه پاش شهیطانی چو دهسهلات ل سهه وان نابت، وهکی قورنان دبیزت: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿۱۰۱﴾ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿۱۰۲﴾ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿۱۰۳﴾﴾ (النحل: ۹۸-۱۰۰)

یہ معنی: نگہ تہ قیا قورئانی بخوبنی، تو خو ب خودی پپاریتزه
 ژ خرابییا وی شهیتانی یی ژ رهحما خودی هاتیبه دهرتخستن، هندی
 شهیتانه وی چو دہسہلات ل سہر وان نینہ یین باوہری ب خودی و
 پیغہمہری وی ئینای، و خو دہیلنہ ب ہیقییا خودی ب تنی قہ. ہہما
 دہسہلاتا وی ب تنی ل سہر وانہ یین وی بو خو دکنہ سہرکار و
 گوہدارییا وی دکن، و ئہوین شرک ب خودی کری.

و ژ قی ئایہتی دئیته زانین کو گوتنا: (أعوذ باللہ من الشیطان
 الرجیم) باشرین دہرمانہ مروث خو پی ژ خرابی و دہسہلاتا شہیطانی
 پپاریت.

دہرگہی دوی: بہریتخودان:

چاٹ دہرگہی شہوہتیہ، و بہریتخودان قاصدی و پیہ، و پاراستنا
 چاقی ژ بہریتخودا وی تشتی یی خودی بو مروقی حہرامکری بناخہیی
 مہزنی پاراستنا ناموسیتیہ، و ہہچی پی چاقین خو بی حسیب بہردہت،
 ئہو بہری نفسا خو ددہتہ ہیلاکی، لہو پیغہمہر -سلاف لی بن-
 دبیت: ((بہریتخودانی ب دویٹ بہریتخودانی دا بہرنہدہ، یا ئیکی بو
 تہیہ بہلی یا دی بو تہ نینہ)).

و ہزرا خراب ئہوا مہ د دہرگہی ئیکی دا بہحس ژئی کری، گہلہک
 جاران دبتہ ئہجامی بہریتخودانا حہرام، گاٹا مروقی بہری خو دا
 تشتہکی حہرام، ئہو بہریتخودان ہزرا خراب ل نک مروقی پہیدا دکہت،
 و ہزرا خراب شہوہتی پہیدا دکہت، و شہوہت ئیرادہیا ب جہئینانی
 پہیدا دکہت، و گاٹا ئیرادہ بوو عہزیمہ مروث دی قہستا کرنا خرابی پی
 کت.. ل سہر قی بناخہیی گرنا چاقی ژ بہریتخودانا حہرام بناخہیہ
 د خو پاراستنی دا.

و ئەگەر گرتنا چاڭى ژ دیتنا حەرام ل سەر دلى کاره کى ب زەحمەت بت، ئەو زەحمەت گەلەک يا ب ساناھیتره ژ تەحەممولا وى نهخوشى و سۆتنييا بهريخۆدان د دلى دا پەيدا دکەت! چونكى ئەم هەمی دزانين کو بهريخۆدان ئاخينک و نالين و سۆتنييي د دلى دا پەيدا دکەت، دەمی مروڤ تشته کى دبينت و نهشيت خو بگههينته هەمیی، و ب هنده کى ژى تير نابت، ڤيجا د هناقين خو دا دسوژت.. ڤيجا کيژ چيتره: ئەو چاقين خو بگرت و دلى خو بهپيلت تەنا و رحەت، يان ژى چاقين خو بەردەت و هناقين خو بشوژت؟

يان ژ وى ژى خرابتر: قەستا وى کارى بکەت يى شەرمزاري و رويرهشيا وى ل دنيايى و ئاخره تى تيدا بت؟

دەرگهه سىيى: بەرهههه مى ئەزمانى:

و ما تشتهک ههيه مروڤى سەر و سەر بهاقىته د ئاگرى جههههه مى دا ژ بلى بەرهههه مى ئەزمانى وان؟

و ئەزمانى دو موصيهه تين مهزن پيڤه دئينه گريدان:

- دەمی ئەو خو ژ گوتنا حەقييى بى دەنگ دکەت.

- و دەمی ئەو نهحەقييى دببژت.

و ئەفه هەردو شەيطان ئىک يى لاله، و ئىک يى ب ئەزمانه، و دەرمان ئەوه مروڤ ئەزمانى خو ژ گوتنا نهحەقييى بگرت، نه وى ببژت، و نه ژى پشتەقانييا نهحەقييى ب ئەزمانى خو بکەت، و هەر جارەکا گوتن هاته بەرۆکا وى، و حەقييهک هەبوو ئەو پى بزانت دڤيت ئەو ببژت، و ژ لۆمەيا لۆمەکهرا نەترست، وەسا تى نەبت ئەو ژ تيچوونا رجا خو بترست، يان بزانت چى گاڤا وى ئەو حەقى گوت، خرابيههکا مهزنتر ژ نهگوتنا حەقييى دى پەيدا بت.

و قاعیده د گرتنا ئەزمانی دا ئەوه: چی گافا دلێ ته چووێ تو
 گۆتتهکێ بیتری، تو پسپاری ژ خوۆ بکه: ئەری ئی گۆتنی فایدهک تیدا
 هیه یان نه؟ ئەگر چو فایده تیدا نهبوون وی نهبیتره، و ئەگر فایدهک
 تیدا ههبوو، تو پسپاری ژ خوۆ بکه: ئەری ب دهستقهئینانا ئی فایدهی
 فایدهیهکی مهزنتر لاددهت یان نه؟ و پشتی هنگی: دقیت ئەو پسپاری
 ژ خوۆ بکهت: ئەری مهخسهدا وی ب ئی گۆتنی خودییه، یان مهدهه و
 ریمهتییه؟

و هۆسا دقیت ئەو گهلهک پسپاران ژ خوۆ بکهت، پاشی باخفت،
 ئەگر وی ئییا یی ب سلامهتی بت.

دهرگههی چاری: پیگاف:

و پیگافا مروۆف دهاقیت ئیک ژ دوپانه: یان بهری وی ددهته وی
 جهی یی خودی پی خوش بت ئەو وی ل ویری ببینت، یان ژی بهری وی
 ددهته وی جهی یی خودی پی خوش نینه ئەو وی ل ویری ببینت، و ههر
 جارهکا پیگافا ته بهری ته نهدا وی جهی یی رازیبوونا خودایێ ته تیدا
 بت، تو وی نههاقیتره؛ دا یی ب سلامهت بی.

هیقییا مه ژ خودی ئەوه ئەو ههمی دهرگههین
 خرابیی ل بهر مه بگرت، و مه ژ بهلا و موصیبهتین
 دنیا یی بپاریترت، و ههر دهردهکی مه ههبت ئەو ب رهحما
 خوۆ بۆ مه چاره بکهت، و مه ل دنیا یی و ئاخرهتی سهرفهراز
 بکهت.

نافەرۆك

بابەت	بەرپەر
کتیبا (الداء والدواء) و بابەتی وئ	۳
پسیارا سەرەکی	۵
ل دەسپێکی هندهک راستییی فەر	۵
باشترین دەرمان قورئانه	۷
دوعا .. دەرمانه کئی دی یی کاربگه ره	۹
هزره کا هویر و خهله تیبیه کا به لاق	۱۱
خهله تیبیه کا مهزنتر	۱۲
مهزنترین به لا	۱۴
گونه ه ژه هرا دلینه	۱۶
بلا ئه م ب پاشقه مانا جزادانی نه ئیینه خاپاندن	۱۸
عقوو به یا گونه ه یی	۲۰
کاری گونه ه یی خراب ل سهر دلی	۲۱
شوبنوارین گونه ه یی	۲۵
باشترین دەرمانی خو پاراستنا ژ به لایین	۲۹
رهنگ و جوینین گونه هان	۳۰
هزرا خهلهت ژ خودی مهزنترین دهرده	۳۵

گۆتتا بى زانين ل سەر ناڧى خودى مهزنترين خرابييه	۳۹
زۆردارى دهركههئى خرابييين مهزنه	۴۱
زۆرداريا ل سەر رحى	۴۴
زۆرداريا ل سەر نفشى يان تهعدايا ل سەر	۴۶
نامويسى	
ئهگهر و چاره يان دهر د و دهرمان	۵۳
زۆرداريا ل عهقلى	۵۷
زۆرداريا ل مالى	۶۵
دهركههئين دهردى	۶۹